

# Slovenska knjižnica.

Zbirka romanov, povestij, dram itd., izvirnih slovenskih, in iz tujih literatur na slovenski jezi, preloženih.

Izdaje

J. JURČIČ.

Tretji zvezek:

## TUGOMER.

Tragedija v 5. dejanjih. Spisal Josip Jurčič.

V Ljubljani.

Tiskala „Národná tiskárna“. — Založil J. Jurčič.

1876.



# Slovenska knjižnica.

---

Zbirka romanov, povestij, dram i. t. d., izvirnih slovenskih, in iz drugih literatur na slovenski jezik preloženih.

---

Izdaje

J. JURČIČ.

---

Tretji zvezek:

**TUGOMER.**

Tragedija v 5 dejanjih.

Spisal J. Jurčič.

---

Y LJUBLJANI.

Natisnila „Národna tiskarna“. — Založil J. Jurčič.

1876.



030000205

# Tugomer.

Tragedija v 5 dejanjih.

Spisal

J. Jurčič.



## Osobe:

Tugomer.

Zorislava, njegova žena.

Grozdana, njegova svekrva.

Stara Vrza, njegova babica.

Rastko, njegov sinek.

Bojan, njegov prijatelj.

Mestislav,

Batog,

Volkan,

Lastún,

Hotébor.

Kajaznik,

Isteklosem.

Isteklosmovič.

Spitignev,

Zovolj, krščansk misijonar mej Sloveni.

Gripo, nemšk naseljeneec mej Sloveni.

Geron, frankovsko-nemški knez polabske krajine.

Hildebert, biskup iz Moguncije.

Radulf, Geronov doglavnik.

} véльмоži in vojevodi Slovenov.

Dva starca, Braniborci, véльмоži, narod, vojaki.

Dejanje se vrši v slovenskem mestu Braniboru, pred mestom in v Geronovem ostrogu; za bojev polabskih Slovenov s frankovskimi Nemci, leta 940 po Kristu.



# Prvo dejanje.

## Prvi prizor.

Ulice v mestu Braniboru.

**Dva starca**, polne melove na ramah noseča preko odra.

---

**Prvi starec.**

Da z Nemci bode, misliš, boj gotov?

**Drugi starec.**

Takisto govoré. Podobno je. —

Užé jesen so bila znamenja,

Ki so kazala nekaj tacega.

**Prvi starec.**

Žerjavi zgodaj so na jug leteli.

**Drugi starec.**

Da, in vse črno gávrانov je bilo.

**Prvi starec.**

Bog Svárog bil je trikrat razobesil

Krvavi plašč na nebesu po noči.

Drugi starec.

A da, vse to nam znáči rat in boj.  
 Prav kakor sivi volk se tiho z góre  
 Priplazi v selski dvor mej krotko čredo,  
 In kolje tam po zverskej volčjej čúdi,  
 Takó udarja ljuti nemški sósed  
 V slovensko zemljo.

Prvi starec.

Da, Perún pomôzi!  
 Nekdàj naš rod nij znal sosedov takih  
 Zli Bes naj vanje pade in Morana!  
 Ka ne dadé mirú! Kaj meniš ti?  
 Zakaj so taki? Kaj si slišal ti?

Drugi starec.

Kaj vprašáš? Dete vsako odgovarja:  
 Oni hoté Slovena ukrotiti  
 Da bil bi jim pokoren, slúžen človek,  
 Brez pravde in svobóde. Danj hoté!  
 Slovenec naj bi Franku lov lovil,  
 In njemu stréljal tura, kuno, bobra;  
 Dajal desétek vsega, kar pridela  
 Slovensko ralo z Dážbožjo obrambo.

Prvi starec.

I jaz sem čul takisto. Nego čudno!  
 Uže so čestokrat z razbito glavo



Od nas se vračali, a nijso trudni,  
Ne prestanó. Ljubó jim klanje je  
Ter veselé krvi se in požarov.

**Drugi starec.**

Vrnili so se, — govoriš. Takó je!  
A vprašaj ti proročne ptice, brate,  
Da-lí se vrnejo od slej takó še  
Pobiti iz slovenske domovine?

**Prvi starec.**

Kakó li ne? Še mnogo ostrih mečev  
In težkih kijev ímamo v deželi.

**Drugi starec.**

Nu, meč in kij bi bil i ščit i kopje,  
Orožja vsega več od nekedaj,  
A silnih mož nij, kakoršni so bili. —  
Kakova je mladina? vprašam te.

**Bojan** (pride, a ostane zadaj).

**Prvi starec.**

Da, to je istina, mladina naša  
Nij taka, kakor je nekdanja bila,  
Junaštva starega zdaj nij mej njo.

**Drugi starec.**

A niti nij užé močí nekdanje,  
Voditeljev ne, kakor bil je Čédrag,

Ki je kaljêno strelo z loka pihnil  
 V deveto zemljo, Nemcu velikanu  
 Kar z malim mahom zdrobil ruso glavo.  
 Glej, takih vojevod zdaj nemamo.

Prvi starec.

Znaš, kdo je bil mej mlajšimi še tak,  
 Ves ostroumen, bister vojarín?

Drugi starec.

Nijeden ne, veruj mi.

Prvi starec.

Tugomer!

Drugi starec.

Hoj Tugomer! Hvalili so ga vsi,  
 Tajiti se ne dá. A kde je zdaj?  
 Ujetega imajo ljuti Nemci,  
 Robuje, ako je ostal še živ,  
 Veljaven bil je svet njegov in moder  
 A nij ga vže mej nami ter ga nij.

Prvi starec.

Morana, o Morana!

Drugi starec.

In Perún pomôzi!

## Drugi prizor.

Prejšnja. Bojan.

Bojan.

Hoj starca, kaj se jadita s tožbami,  
 Katerih treba nij. Če sta slabá  
 In otrpníla vidva v starosti,  
 Nij ostarelo z vama vred i drugo. —  
 Domóv! In navdušujta rajša detco  
 S pripóvedjo o slavnih naših dedih  
 Za boj in rat. — Jadikováje tu,  
 Samó sedanjesti slabost kažóč,  
 Kakòr jo vidi vajino okó,  
 Od starosti užé oslábljeno,  
 Ne bodeta koristila očini.

Prvi starec.

Kaj deje?

Drugi starec.

Pojdi! On je prav govoril.  
 Ne prístoji, da jadikujeva  
 In toživa. Resnično je takó.

Bojan.

Čuj, starec, Tugomerovo ime  
 Imela prej sta v mislih. Pri nas je!  
 Ušel je Nemcem iz ujétništva

In te dni vrnil se. Ne vesta li?  
 Od kod sta, ka je vama to neznano?

**Prvi starec.**

Ušel?

**Drugi starec.**

Da li je mōžno?

**Prvi starec.**

Tugomer?

**Bojan.**

Gotovo je, če jaz pripovedujem.

**Drugi starec.**

Perunu hvala, to je dobra vest.  
 Denès sva stoprav sem prišla z goré,  
 Ničesa nijso nam povedali,  
 Neznana še novica je v goràh.

**Bojan.**

Zató povsod jo vidva razglasíta.

(Starca otideta.)

### **Tretji prizor.**

**Lastún, Batog, Kajaznik in Bojan.**

**Lastún.**

Evò Bojána, vé gotovo on

Na tanko nam povedati to stvar.  
Kako je Tugomeru, je-li res?

Bojan.

Da! Nemci nemajo ga vže, tu je,  
Ušel jim je.

Kajaznik.

Ob pravem času res,  
Ker bojevnika vsacega nam treba.  
Če se obistiní od meje vest,  
Da nas napasti se pripravljajo.

Lastún.

Kakó li vendar se je to vršilo?  
Ušel! In Nemcem! Nikdo nij še slišal  
Kaj tacega. Gorjé mu bilo je,  
Kdor v boji jim do zdaj je pal v pestí.  
Ujétnik bil je suženj. Daleč v južno  
Pokrájino so take pošiljali  
Robótat sebi, da nijso nikdar  
Slovenske zemlje ni Perúna videli  
Do bele smrti, ki jih je rešila.

Bojan.

Tem večje to junaštvo, mislim jaz,  
Če je dovršil Tugomer, kar nij  
Nobeden naših mogel še pred njim.

**Lastún.**

Ne le pred njim, še zdaj. Ne pozabíte,  
 Da óno leto, ko je Tugomer  
 Na meji bil prijet in odvedèn,  
 Nij bil on sam, negò junaških mož  
 Najmánje še dvanajsteríca dobra,  
 Ki so predaleč šli na rázglede,  
 In so od Nemcev bili zgrabljeni. —  
 No, ali je kateri jim ušel?  
 Sam Tugomer, nijeden drugi ne!  
 Kakó li to je on stvoríti mogel?

**Bojan.**

Z zvijačo nekako, z modrostjo svojo,  
 Prevaral je sovražnike najprvo,  
 Da niso strogo vže pazili nanj,  
 Potem poguma je imel in sreče,  
 Uskočil, zbežal in utekel je.

**Kajaznik.**

In kaj pripoveduje? Ali res,  
 Da se močno pripravljajo na vojno,  
 Rekšè na nas? Kaj deje Tugomer?

**Bojan.**

Dakáko se pripravljajo na nas,  
 In bode trebalo, da tudi mi

Sloveni brže bolje vkrénemo,  
Kakó je misliti o našej brambi.

### Batog.

Kaj treba še ukрэpanja o tem?  
Orožje vsak nabrusi, meč in ščit,  
Oščep in težek mlat pripravi si,  
Na noge ti in tvoja zádruga:  
To je najboljši vkrep, in hitro gôtov.

### Lastún.

Ej, dobro, ali mej možmí je vselej  
Dogóvor in posvét potreben bil,  
Da jedne misli se je narod držal,  
Kadar je šel za domovino v boj. —  
In ker je Tugomer sam moder mož,  
Iz rodovine hrabrih vójevod,  
Junáških, vselej srečnih bojevalcev,  
Vojárjev naših, bódimo veseli,  
Da nam ga strašni je Perún poslal  
Sedàj, kadàr nam sili meč v roké,  
Da Nemcev bi se obraníli moški,  
Svobódo domovíni ôtmemo,  
Ali poginemo. — Sirote smo,  
Ker smrt in hude borbe zadnjih let

Junakov nam so mnogo pograbile,  
Posebno prvih mož.

**Kajaznik.**

Tako je res.

**Bojan.**

Komú bi ratno vodstvo izročili,  
Da Tugomera nemamo?

**Kajaznik.**

Komú, da!

**Batog.**

Na Tugomera jaz ne mislim reči  
Nijedne stvári. Ali mislim vendar,  
Da take nuje nij mej nami še,  
Da bi brez njega nikogar ne bilo.

**Bojan.**

Hoj, imenuj nam, koliko li znaš  
Slovenskih Tugomerov. Štej, prijatelj!

**Batog.**

Da imenujem samo jednega.

**Kajaznik.**

A kdo je?

**Batog.**

Mestislav!



**Lastún.**

Čestí je vreden.

**Batog.**

Podoben Tugomeru v dobrem vsem,  
Samó izkušénější je od njega.

**Bojan.**

Da, v svojeglavnosti!

**Batog.**

I v hrabosti!

**Bojan.**

Oba užé sem videl, Tugomera,  
Mestíslava, stoječa v bojnej vrsti,  
A kak razložek!

**Batog.**

Da, razložek tak,  
Da nij Mestíslav bil nikdár ujet,  
I ne bi se nikdár ujeti dal,  
A prej posekati.

**Bojan.**

Jezika pazi!

Poln ran, na tleh, krvav je bil ujet,  
Ne v begu Tugomer, ne zábi tega!

**Batog.**

Ti videl nijsi tega niti jaz.

**Bojan.**

Kakó? Sumníš li?

**Lastún.**

Mir mej vama bodi!

Čemú razburjata junaka se,  
 Kaj res ne moreta Slovena dva  
 Brez mejusôbnega prepira biti,  
 Če drug ne prikimuje družemu?  
 Ti svobodno Mestíslava spoštuješ,  
 Jaz Tugomera bolj, oba sta naša,  
 Slovena vrla, kaj je treba tu  
 Razpora njíju radi? — Govôri dalje,  
 Bojan, kaj Tugomer o Nemcih sodi.

**Bojan.**

On kaže, da so silni, silnejši,  
 Negò je nam ugodno. Vendar misli,  
 Da srečno se jih hčemo obraníti,  
 Z modrostjo in premislekom še prej  
 Negò če bez premisleka udarimo;  
 Ker Nemci se zeló bojé Slovenov,  
 In le za to navaljajo na nas. —  
 Tako je Tugomeru izpovedal  
 Knez Geron sam, zaščitnik nemške meje,  
 Ki je od kralja svojega poslan

V polabsko pokrajíno vojevàt  
S slovenskimi rodovi.

**Batog.**

Bes verúj!

**Lastún.**

Kakó li ne?

**Batog.**

Bojé se Nemci nas?

Če veper se boji podlásice,  
Ki nič ne more nahudíti mu,  
Onda je res kar deje. — Zemljo našo,  
Svobódo nam hoté uničiti  
Pri nas, da gospodarji bi nam bili.

**Bojan.**

Gotovo Tugomeru stvar je znana  
Mej Nemci bolje, nego tebi, meni,  
Ker sam dve leti je mej njimi bil.

**Lastún.**

Poslúšati ga treba je, gotovo.

**Bojan.**

Hoj, evo, vže k nam ide baš on sam.

**Batog.**

In Mestislav je ž njim?

**Lastún.**

In Gripo tudi.

**Batog.**

Tist Nemeč Gripo? Kaj se sili ta  
Mej našo družbo!

**Lastún.**

Nemšk naséljenec,

To je; a poslovenjen je užé,  
On z nami vred je bojeval se z Nemci,  
Poštèn možák, in naš.

**Batog.**

Imejte ga!

**Bojan.**

Ni moj prijatelj se ne more zvati,  
A on je Tugomeru beg pospešil.  
Brez Gripa Tugomera ne bi bilo  
Pri nas sedáj, ko nam ga najbolj treba.

### Četrty prizor.

Tugomer. Mestislav. Gripo. Prejšnji.

Mestislav.

Kakòr sem rekel, Nemcu ne verjamem.  
Jaz ne! Če nam obéta denes kaj,

Uže pojútranjem takój Slovenu  
 Požrè besedo. Pomni, kar sem rekel.  
 Povzdájajmo se mi na svojo moč,  
 V ničesa druzega ne upajmo.

**Tugomer.**

A, not Bojána tu s továriši  
 Premilimi. Lastún in Batog! Zdravi!

**Lastún.**

Mi tebe smo dolžní pozdraviti;  
 Perún ti je pomogel, slava ti!

**Kajaznik.**

In mene vže ne znaš?

**Tugomer.**

O, Kajaznik,  
 Premenil si se nekaj v kratkem času.

**Kajaznik.**

Postáral, treba reči. Ti si číl,  
 Ne zna se tebi nič ujetstvo nemško.

**Lastún.**

Gotovo slabo se ti je godilo?

**Tugomer.**

Nij bilo tako zlo, kakor se zdi.  
 Domá so Nemci drugi, nego v boji,  
 Prebívati se dá za nujo ž njimi.

V zapóru so me stražili pazljivo,  
 Stopinjo vsako, ki sem jo prestopil,  
 A v družem niso bili kruti z mánoj,  
 Ponižujočih del mi ne dajali,  
 Postregli z jelom in pijačo dobro,  
 Govorili z menoj o raznej stvári;  
 Le svóbode in mile domovine  
 Z rodbino svojo nijsem tam imel.

**Gripo.**

Gotovo je takó.

**Batog** (na stran).

Uskòk, ti molči!

**Mestislav.**

In čujte čuda, vrli vélmožje!  
 Iz vsega tega sodi Tugomer,  
 Da dobro bi sedàj učinili,  
 Če nekakó se Nemcem pokorimo,  
 In vsemu boju se umikamo.

**Tugomer.**

Ne! Tega nijsem trdil. Prav umej!  
 Jaz sámó svétujem pazljivosti,  
 Premisleka, modrosti več. Kaj moč,  
 Ki imamo jo v mislih, v roci ne!  
 Na turov lov ne hodiš goloròk,

Negò si oster strel pripraviš prej,  
 In zanko staviš zajcu brzih nog.  
 Takó i mi sedàj učinimo.  
 Možje, če bodete me poslušali,  
 Izógnemo se vojne, pridobivši  
 Močí do sita, da osnujemo  
 Bodočo svobodo narodu.

**Kajaznik.**

Čujmo!

Koristno bilo res bi nam takisto.

**Lastún.**

Jaz sem gotovo prvi s toboj. — Kri,  
 Boj, strah in besi vsi, — to nij veselje!  
 Samo če svobodo ohranimo,  
 Potem je meni mir najljubša stvar.

**Kajaznik.**

Tako je; z lepim se pomirimo,  
 Če je še môči.

**Tugomer.**

Nij takó težkó.

A tu ne moremo dolóčiti,  
 Kakó je treba, da takoj začnêmo.  
 Kesníti se ne smemo; čas beží,  
 In Nemci nas ne smejo prehiteti.

Takoj te dni da nam se snide zbor  
Ter da se tamkaj tanje vse ukrêne.

Mestislav.

Večino naših moreš pridobiti,  
Sloveni so mehki ljudje, to znam,  
Kot lipov les: bogá in besa režeš  
Od tega lesa. A ne štej ti mene  
Mej tiste, ki bi rad jih pregovoril. —  
Dokler se Mestislavu jezik giblje,  
Odsvétovati hče rojakom svojim,  
Na drug način dogovore voditi  
S sovražnikom rodú, negò s krvjó,  
Močjó, in krépkó móževsko desnico.

Tugomer.

I veper obstreljen, kadar se vrže  
V oborožêno množno lovsko četo,  
Divjá tako, kot ti; pogum ima,  
A dirja v svojo smrt. Tako bi mi,  
Če nepripravljeni se sprimemo  
S protivnikom, ki je dve leti mislil,  
Samó o tem, kako bi nas nadvladal.  
A kaj ste vi Sloveni storili  
V tem času? Ali ste se pripravljali?  
O mnogo ne nad nič. Vsak zá-se hodi



Za plugom, pazi ul, skrbi za sebe,  
 Za ženo peče se in detco čuva;  
 A meč, ki ima braniti domovje,  
 Pozabi v erji pogubljívej, dokler  
 Sovražnika užé pred pragom nij.  
 Mi potrebujemo odloga, časa,  
 Da se utrdimo na končni boj,  
 Ki nam bi svobodo po vsem prinesel;  
 Za to je treba zvitosti, modrosti.  
 A ne detinskega prenaqljenja. —  
 Kdor se za ta namen udá na videz,  
 Ta se v resnici nij udal, ta je  
 Podoben njemu, ki za dom umerje,  
 Na krvnem pobojišči, zmagonosen.

#### Mestislav.

Jaz ljubim in sovražim — vse na ravnost.  
 Res možno, da kakó me preučíš;  
 A stoprav potlej, kadar se preverim,  
 Sedàj ne vidim možnosti nobene  
 Mirú z ljudmí, kakor so naši Nemci.

#### Tugomer.

I jaz dosežem to, Perún me čuje!  
 Samó sedàj mirúj, ostavi meni  
 Snovanje, in jedinosti ne moti.

Uveriti se bodeš mogel skôraj,  
 Ka je jedino pravi pot bil moj.  
 Potém se tvoj začne. S tobój potém  
 Potegnemo mi vsi, jaz bodem prvi  
 Za meč, kadar nastopi meču čas.

Kajaznik.

Takisto je, le mir in bojev ne.

Mestislav.

Zató vi delajte po svojej misli.  
 A mene siliti ne morete,  
 Da bi pomagal proti svojej vesti.  
 Jaz s tujci samo jeden znam dogovor,  
 Na imer otcev naših bojni govor.  
 Ko bode tega zopet trebalo —  
 In meni se dozdeva brzo, brzo —  
 Tačas vi zveste, kde je Mestislav.

Batog.

In Batoga najdó pri tebi vselej.

Mestislav.

Prijatelj vedno mi je Batog bil.

Lastún.

A govorite! Meni nij vse jasno.  
 Na tanko treba, da razgrêbemo.

**Tugomer.**

Obširno tu ne moremo dognati  
 Stvari, katero je premisliti  
 Dolžnost in volja moja, kakor vaša.  
 Jaz sem užé začel pripravljati  
 Dogovor. Predno skličemo svoj shod,  
 Veljakov glavnih naših zádrug vseh,  
 Nam bode znano Geronovo mnenje.  
 Sedàj, prijatelji, na dvorec  
 Vas vabim vse, tam lážji je razgovor.

**Bojan.**

Res, ljudstva se je tu užé nabrálo,  
 Ki rado čuje več, negò je treba.

**Tugomer.**

Ti z nami Mestislav?

**Mestislav.**

Ne; vračam se.

**Gripo.**

Zakaj ne? Mórda te prevérimo.

**Mestislav.**

Če Tugomeru to nij možno bilo,  
 Ne znam, kakó bi Gripo me uvéril?

**Batog.**

Rojakom svojim, Nemcem naj gre Gripo  
 Preverjenje dopovedávat táko:

Da potlej prestanó krivični biti.  
Čemú svoj dober svèt Slovenom siliš?

Tugomer.

Stoj! Vsak Slovén mej nami bodi póšten  
Za našo stvar, kakor je Gripo ta,  
Potem otéti smo. Povej Batogu,  
Priatelj Mestislav, to.

Mestislav (Batogu).

Idiva!

(Odidejo: Mestislav in Batog na levo, a drugi na desno stran.)

## Peti prizor.

Množica Braniborcev. Potem menih Zovolj.

Prvi Braniborec.

Ali si videl kneza Tugomera?

Drugi Braniborec.

Kaj li so tu govóрили mej sôboj?

Tretji Braniborec.

Veliko past nastavljaajo zdaj Nemcem,  
Ki kakor miši ujemó se vánjo,  
Kadàr v deželo zopet navalé.

### Drugi Braniborec.

Izpazil jih je zviti Tugomer,  
 Ko dolgo je pri njih sedel zaplénjen.  
 Takisto nekako je bil njih golč.

### Prvi Braniborec.

Evò, nij to li bogovražji Zovolj?

### Tretji Braniborec.

Da! Čujmo, kaj pové o svojem bogu.

### Zovolj (za-se).

Naróda tu je zbranega obilo.

Odšli vodítelji, ki ugibljó

Najbrž o vojni! O ti tvrdokorno,

Ti zaslepljéno ljudstvo, ki se mučiš,

Preливаš kri, umiraš, — a zakaj?

Za duše svoje izveličanje?

O ne! Za jezik svoj, slovenski jezik!

O kaj vam bode rod in domovina,

Slovenska svoboda, in drugo nič,

Za kar vi vpijete, če svoje duše

Ne ôtmete v naročaj svete cerkve!

Tu so ljudjé. — Prst božji je o meni

Nevrednem slugi Kristusove cerkve

Vsesvete, da glasím besedo božjo,

Nebesom ôtmem morda jedno dušo. —

Razsvétli, o gospod, moj slabi um,  
 Moj jezik ti, presveti Bonifacij,  
 In sveti Kilijan in sveti Gal !

(Spleza na višek in jame propovedati.)

Poslušaj, narod, hlapca božjega,  
 Ki govori veliko ti izvéstje  
 O bogu jednem in jedino pravem,  
 Ki je ustvaril zemljo in nebo  
 In zvezde, luno, solnce in človeka !  
 Le on, jedini bog je svétu luč,  
 Resnica in življenje; on vlada vsemu,  
 Od vzhoda do zahoda vsem narodom,  
 Po smrti bode sodil vsem ljudem.  
 Neverce pogubi v temoto večno,  
 Vanj verujoče povelíča v raj,  
 Kder vlada sama radost in veselje.  
 Jedinec božji po imenu Krist  
 Od boga je prišel na svet oznanjat  
 Ljubézni in miru in bratoljubja,  
 Kdor v njega veruje, po smrti bode  
 Zveličan v svetem raji večno živel.  
 A kdor ostane pri bogovih starih,  
 Pri vaših besih, ki so le od lesa  
 Izrezani, a nemajo življenja,

Ta je na večne čase pogubljen!  
 Po smrti pride tja, kder je temà.  
 Temà brezkončna, večni stok in jok.  
 Bogovi vaši, Stribog in Perún,  
 Vaš Dažbog, ter boginje Vesna in  
 Morána, Svarog, drugi vsi jednaki,  
 Katerim koljete obéte, žrtve,  
 Ti nijsi božji, nemajo močí.  
 Segniti imajo, kot lipov les,  
 Od njega jih Sloven je sam si zrezal.

**Prvi Braniborec.**

Bogove kolne!

**Drugi Braniborec.**

Udri ga po glavi!

**Tretji braniborec.**

Ne! Molči, molči! Poslušajmo dalje!

**Več jih.**

Da! Mi ga hočemo poslušati.

**Drugi Braniborec.**

Kakó bogove naše zasmehuje?

Ne! Bes ga vzemi! Naj takój umolkne!

**Prvi Braniborec.**

Od kod je rodom? Tuje govori.

### Tretji Braniborec.

Slovén je, Stodoràn, iz zádruge  
Božúričev. — Govôri, Zovolj, dalje !  
Čuj, kaj so Nemci ga naučili !

Zovolj.

Gorjé vam, o ljudje, če trdovratni  
Ostanete v neveri in poganstvu,  
Gorjé vam, če zapirate oči  
Resnici, ki vam bog jo oznanjuje.

### Prvi Braniborec.

Golčanje čudno to se mi dozdéva

### Drugi Braniborec.

Mi nehčemo imeti nemške vere.

Zovolj.

Krščánsko vero propovédam jaz,  
Ne nemške. Ko je Kristus, božji sin,  
Po zemlji hodil, nosil blagovest  
Nauka svojega, kako je rekel  
Učencem svojim? Pojdite, učite  
Naróde vse ljubiti se mej soboj.

### Prvi Braniborec.

Zató bi dobro storil, če greš k Nemcem  
In jim poveš, da njihov bog velí  
Ljubiti druge narode !



Jeden iz množice.

Zapôdi k Nemcem ga!

Drugi Braniborec.

Slepít nas je prišel!

Jeden iz množice.

Ubij ga!

Drugi iz množice.

Ubijmo ga!

(Primó Zovolja. Drugi Braniborec ga brani. Hrup.)

## Šesti prizor.

Prejšnji. Gripo in Bojan.

Bojan.

Kak hrup je zopet tukaj? Stoj, da vidimo!

Gripo.

Za šalo le koljó se Braniborci.

Ljudém veselja tega ne motíva!

Bojan.

Meniha, svečenika tvojega,

Imajo v pésti.

Gripo.

Otmi ga, prijatelj!

**Bojan.**

Pustite móža! Ti Brvíst, mirúj!  
 In ti Lokót, pomôzi! Sram vas bodi,  
 Junakov cela jata vas je tu,  
 A se oprimate vsi jednega  
 Človeka, tacega, kakor je ta!

**Prvi Braniborec.**

On psoval je bogove.

**Tretji Braniborec.**

Klel je nas.

**Zovolj.**

Nikdar, ljudje!

**Gripo.**

Ti molči.

**Bojan.**

Proč od tod!

Čemú poslušate, kar govori  
 Tak človek, ki je top in slaboumen?  
 Domóv!

(Množica se razide.)

Zdravstvuj mi, Gripo. A povej  
 Tu svečeníku svojemu, naj drugič  
 Bolj pazi, kadar pride v Branibor,  
 O vašej veri zdaj tu nij opravka

A ne hudúj se, Gripo. Bil sem malo ne  
Pozabil, da se tudi h Kristu glasiš.

(Otide.)

## Sedmi prizor.

Gripo. Zovolj.

Gripo (na stran).

Počakaj, skôraj te pozaba mine!

(Zovolju.)

Kak vrag li tebe nosi v Branibor,  
Sem v mesto, kder ne moreš nič stvoriti,  
A vtegneš mnogo kváre narediti.  
Zakaj ne izkušaš po hribih v selih,  
Ljudí izpreobračati, kder nij  
Opásno? V mestih nij uspeha nam.

Zovolj.

Opasnosti se bati nij pristojno,  
Če bog me vrednega stvorí trpeti,  
Trpim, hvaležna bode moja duša.

Gripo.

To so besede same; jaz te vprašam,  
Kaj biskup Hildebert, tvoj poglavar,  
Poreče, ko začuje, da navlašč  
Postavljaš tja se, kder ti nij koristi?

V Mogunškem samostanu nijso, ménim,  
 Učili vas predrzne smelosti,  
 Odgójili so te skrbjó veliko,  
 Pogána slekli ti slovenskega,  
 Da delaš in se trudiš mej rojaki  
 Za našo vero, da kóristiš stvári,  
 Ker si Slovén in mej domačimi,  
 Ter ne mogó ti oponôsi,  
 Da tujec govoriš jim jezik tuj.  
 A kdo je kriv, da je dozday še malo  
 Storjênega, da naša občina  
 Kristjanska nij še toli močna stranka,  
 Da bi se lahko o vremenu pravem  
 Na našo nemško stran postavila?

Zovolj.

Jaz ne, jaz delam, kolikor je možno.  
 Kriví ste vi, ki iščete blagá,  
 Gospódstva svetnega dostíči z vero,  
 Za to me narod nehče slušati,  
 Ker súmni, da nij vera sama,  
 Kar mu ponujamo . . . .

Gripo.

Ne znamo prav,  
 Tako bi rajši rekel, hlapec božji,  
 Kadar o svojem delu govoriš.

## Zovolj.

Da, laže oponašati nevspehe  
 In slabo delo drugim, nego sam  
 Kaj boljšega storiti. Da izkusi!  
 Ti imaš velik dvor, na dvoru četo  
 Oróžnih hlapcev, ti trguješ vedno  
 Po vsej deželi ino znaš ljudi,  
 Bolj nego jaz, ki sem se tu rodil,  
 Izkusi! Videl bodeš, koliko  
 Lažè je Krista zatajévati  
 In brátiti se s knezi nekrščáni,  
 No vero cepiti poganom tvrdim.

## Gripo.

O ratobornega meniha! Stoj!  
 In malo takih besedij govôri.  
 Ti mojega vedenja soditi  
 Ne moreš in ne znaš, a znaj le to:  
 Če bodeš kdaj episkop mej Slovéni,  
 Gotovo bode to bolj moje delo,  
 Vspeh mojega vedenja, nego tvoja  
 Meniška, blagovéstniška zasluga.

## Zovolj.

Vse naj po volji božjej se zvrší.

Gripo.

I tvoja stôlica episkopska  
Tu v Braniboru novo založena  
Nalašč Zovôlju?

Zovolj.

Jaz ne mislim sebi.

Gripo.

Vse znam, da ti je vera, cerkev prva,  
A niti sebe nijsi zâbil.

## O s m i p r i z o r.

Izba v vojnem ostrogu frankovskega pokrajínskega kneza Geron.

Geron. Radulf.

Geron.

Prerâd bi znal, po kaj je sem prišel.

Radulf.

Kedó li?

Geron.

No, o kom sva baš popréj  
Govóрила? O biškupu Mogunškem,  
O Hildebertu.

Radulf.

Ali nij povedal  
 Česá tu išče? V vojsko pop ne hodi  
 Za šalo. Cesta iz Moguncije  
 Do srednje Labe k nam nij hiter skok.  
 Mej potjo so soteske, in ob gozdih  
 Živé ljudje, kateri ne skrbé  
 Za blagoslov njegovega telesa.

Geron.

Osobo svojo je oščitil dobro,  
 Sto junih jezdecev ima v družíno.  
 Od kralja je prišel; za to tem bolj  
 Želim pozvedeti, česá tu išče.

Radulf.

Kralj Ota biskupa pošilja k nam?  
 Zakaj vojníka ne? To nij po moje.  
 Slabó je tam, kder méčem svečeník  
 Ukaze daje. To uči izkušnja.

Geron.

Poslán nalášč od kralja, ali prišel  
 Sam rad je sem v naš ostrog, nikakor  
 Nij gost mi dragomil ponosni svetec.

**Radulf.**

Če rečeš, brzo mu pokažemo  
Tist pot nazaj, katerim je prijezdil,  
Nazaj ali naprej do morja v sever.

**Geron.**

Ne, molči! Páziti se treba je!  
Ta biskup se je kralju pridobríkal,  
Omílil mu nad vsacega dvorjana,  
Beseda tega črnega lisjaka  
Pri kralji več velja od vsake druge.  
Za to se treba je na videz vesti  
Prijazno mu, kazati poštovánje.

**Radulf.**

Težko vojniku je hrbet kriviti.

**Geron.**

A treba je, če hoče, da ga drugi  
Krivé i njemu. — Nekdo gre, poglej!

**Radulf.**

Nu, biskup je! Otídem jaz.

**Geron.**

Počakaj!



## Deveti prizor.

Biskup Hildebert. Prejšnja.

Hildebert.

Prijetno je pri vas, moj knez, zares  
Izvrstno spi se tu v ostrogu tvojem,  
Ne zna se, da smo baš na sredi vojske,  
Tik divje meje ljutiških Slovenov.

(Zagleda Radulfa.)

Da nisi sam? Kedó je ta gospod?  
Prišel sem jaz, da bi s toboj govóril.

Geron.

Prijatelj moj je; Radulf po imenu,  
Češčen je v vojski mojej in pri kralji.  
Moj prvi je vojník v polabskih četah,  
Dostojen mi namestnik v vojvodstvu.  
Skrivnosti njemu nijsem še imel  
Do denes, milostivi moj episkop.

Hildebert.

Vse dobro. To še mnogo mi je ljubše;  
Če je takó, naj tudi tvoj továriš  
Kraljevo željo čuje. Vseh se tiče.  
A to umeje se, da vama najbolj  
Veljá zapoved králjeva, rečena  
Iz mojih ust. Zapoved králjeva . . . .

Geron.

Zapoved králjeva je sveta vsem,  
I meni, kakor zadnjemu vojščaku.

Hildebert.

Zvestoba tvoja mu je bila znána  
Užé tedàj, kadàr ti je izročal  
Po smrti Sigfridovej krájino  
Ogromne téžnosti, ob Labi tod,  
Da z nemškim mečem slavo nemškemu  
Imenu širiš in gospodstvo naše  
Raztegneš v kraje in narode tuje,  
Kder treba z ostrim mečem ino siloj  
Vladárskoj trebiti pogansko zlo,  
Uničevati vse nevernike.  
Na primer tukaj: divji rod slovenski  
Do zadnje korenine izruvatí,  
Če skôraj ne upogne tilnika.  
Poprímši pravo vero Kristovo.  
Samo tako dospéjemo na svetu,  
Da uresníči se prevzvvišeno  
Slovó gospodovo, ki nam je rekel,  
Da bode čredi vsej le jeden hlev  
In jeden sam pastir. Osobi dve  
A duh jednoten: rimski papež dušne,

In nemški kralj posvetne vlade ščit,  
 Kristjanom slabim strah, poganom groza.  
 To znači meč, ki tidga je izročil  
 Naš kralj, premilostivi blagi Ota.

Geron.

Da! Ali morda kara mene kralj,  
 Iz tvojih ust, da nijsem vsega stvoril,  
 Kar možno mi je bilo dovršiti?

Radulf.

Potem lisičja duša je pri kralji  
 Oklevetála nas z lažjo potvóрно,  
 Potuha predla se za našim hrbtom!

Geron.

Mirúj, ostávi mi, da v svojej stvári  
 Sam zagovarjam se. Oprosti biskup moj,  
 Vojník osoren je prijatelj Radulf,  
 Besede baš rečene nij premislil . . .

Hildebert.

Zató razžaljen nijsem, vzlasti ne,  
 Ker sta oba me krivo razumela.  
 Namen moj nij, izrekati kraljeve  
 Nevolje vama zarad te krajíne;  
 Samó izreči mi je, da se čudi,  
 Ter da bi zvedel vrlo rad, zakaj

O vas ne čujemo napredovanja,  
 Nikacega pripravljanja, ni bojev.  
 Sloveni se množé, krepé ob meji,  
 Ter ne hudúj se mi, če so na dvoru  
 Kraljevem vže dvorjane rékali  
 Šaljivo, to je res, ka se je bati,  
 Da Ljutiči ne ubijó Gerona,  
 Kakor Bodriči so Burkhárda kneza  
 Ubili, porazívši vojsko mu.  
 Kralj zna, da ste se v kremljih utrdili,  
 Slovenom razne danji vzeli vže.  
 Zató se njemu zdi tem čudneje,  
 Kakó li je, da ste se omečáli,  
 Zakáj ščedíte zdaj Slovenov ljutih,  
 Zaničevalcev naše svete vere,  
 Protivnikov imena nemškega,  
 Kakor da bi prijatelji nam bili!  
 Odložno, brzo delo slavni Ota  
 Želi o tebi slišati, a skôraj,  
 Ostró in strogo, brez odlogov vseh,  
 Brez ničevih premislekov. Po nemški!  
 To opominjati sem pooblaščen.

Geron.

Bojazen, da bi jaz napaden bil

Kot Burkhard, to je prazen strah, verúj!  
Sloveni ne mogó osvójiti  
Utrjenih prostorov naše vojske,  
Premóčne so orožju njih.  
Da nijsmo še osvojili zemljé  
Slovenske, nij premalo dela krivo,  
Negò le znanje, kake so stvari,  
Od blizu videne, ne le želéne.  
Mi znamo, koga imamo pred sóboj.  
Sloveni, ako so napadeni,  
Umejo brániti se! Ljute borbe,  
Katere so borili zadnja leta  
Z menoj in z drugimi voditelji,  
Odogjili so jim vojníkov dobrih.  
Zato je treba bistro gledati,  
Prej nasnovati vse črteže modre,  
Ki našej vojski pot nadelajo,  
Priščéde žrtev, delo zljajšajo,  
Tako smo mi učinili, gospod,  
In kadar se zvršé načrti naši,  
Sloveni kralju bodo oborjêni,  
Njih zemlja bode naša, in gospod  
Episkop morda vtegne razuméti,  
Da nij mehкости do Slovenov v nas,

Negò da nas je vodil um in meč,  
A vsak ob svojem času.

Hildebert.

Modro slóvo!

A vprašajo, zakaj si Tugomeru,  
Takó opasnemu protivniku,  
Tako gotovo hrabremu vojniku  
In vojvodi nevernikov slovenskih  
Život poklonil, ali slabo stražil,  
Da je ušel mej svoje, in nam bode  
Brez dvojbe delal še zabrege mnoge,  
Katerih izogniti se je bilo  
Lehkò le z jednim činom a junaškim,  
Rekšè: krstiti ga, al' glavo vzeti.

Geron.

O begu Tugomerovem sem kralju  
Po vérnem slu poročil vse na tanko,  
In tvoje govorjenje mi le kaže,  
Da si poprej od kralja sem odšel,  
Negò je moje pismo tja dospelo.

Hildebert.

Ti znaš, moj hrabri knez, da meni kralj  
Skrivnosti nema, nego sluša vselej  
Moj svèt v državnih poslib, v vseh stvaréh.

Dovóli, da te prosim razbistríla,  
 Kakó nad tem je Tugomerom bilo,  
 Zanimlje me, ker mnogo se je čulo.

Geron.

To je povedano z besedo kratko:  
 Jaz sam sem Tugomeru priliko  
 Uiti dal, da sam nij znal o tem.  
 Lokávo smo ga pripravljali tu,  
 Nazorov krivih poln je šel od tod.  
 Koristil nam še bode ter namere  
 Podpiral naše, nevedoč kedáj.  
 Jaz sem o tem poslušal moder svèt  
 Izvrstnega moža, ki je naseljen  
 Vže mnogo let v sredini mej Sloveni,  
 Ter zná tam narod in ljudi slovenske,  
 Kateri upajo mu, kakor svojcu;  
 Ime je znano, Gripo zove se.

Hildebert.

Znam to ime. A kaj li misli Gripo?

Geron.

Kakor z zagvozdo klada se razžene,  
 Tako mi s Tugomerom poderêmo  
 Najprej jedinost mej Sloveni. Dovolj

Uže bi bilo to. Morda še več  
Nanese sreča, upanje imam.

**Hildebert.**

Bog zna. Poroka nemaš, da te nij.  
Prevaril on, na čegar varanje  
Opíraš ti se. Rekel bi, kakó  
Če sta obá se z Gripom premotila,  
Če Tugomer ni slóva nij verjel?

**Geron.**

Slovenski človek veruje prerad,  
Posebno, kar mu tujec pripovéda.  
Jaz znam jih in izkušnje imam svoje.

**Hildebert**

Želim ti sreče. Cerkev in država  
Zahvalni bosta ti o dobrem vspehu.  
In ker si kralju pisal vže obširno,  
Kakó osnóval si o Tugomeru,  
Zató izpraševati dalje nehčem. —  
Povej mi še, kako se vladajo  
Oznanjeválci naše vere svete?

**Geron.**

Ta trud je ves zaman. Nij govoriti  
O vspehah. Nič učenje ne pomaga.  
Sloven črti i nas i našo vero,



Oboje združeno se mu dozdeva  
 Sovraštva vredno in zelo opasno  
 Jeziku in imenu svojemu.

Hildebert.

Zatorej meč naj vero oznanjuje,  
 Naj pokorí ta rod, ki trdovratno  
 Ustavlja božjej znanej se resnici.  
 Mogotna roka nas, ki vnuki smo  
 Svetnika kralja in cesarja Karla  
 Velícega, ki krstil je po sili  
 S krvjó rodove vse okrog in krog,  
 Ki ljuti njega znati nijso hteli,  
 Tajili Krista našega gospoda!  
 Uničiti! Čim prej tem bolje!  
 Slovena treba nij na zemlji božjej  
 Jezištvo iztrebíte vse povsod,  
 Če bode jeden hlev, pastir le jeden,  
 To treba nij jezikov ni rodóv,  
 In Karla slavnega nasledniki  
 Cesarji nemški, ščitniki cerkveni  
 Naj vladajo povsod. Za to skrbite!

Geron.

Verujte, volje ímamo dovòlj.

## Hildebert.

Moj blagoslòv vam! — Jaz ostanem tukaj  
 Pri vas še nekaj časa. Govoríti  
 Utegnemo še več o teh stvaréh.  
 Sedaj dovólite, da malo pogledam  
 Mej vašimi vojaki in da se  
 Uvérim o pobožnosti mej njimi.

(Geron in Hildebert odhajata.)

**Radulf** (za njima, sam).

Dozdeva se mi, ako se ne varam:  
 Iz ust gospodnjih nij govoril Krist,  
 Nitì njegova cerkev. — Kaj me peče!

(Otide.)

# Drugo dejanje.

## Prvi prizor.

Izba pri Tugomeru.

Stara Vrza in déte Rastko.

Rastko.

Užé to vse iz ust znam, bábica!  
Sedáj povest pripovedúj mi drugo.

Vrza.

Kaj znaš, moj ljubček?

Rastko.

Ostrozobov lov

Do konca vém, kako je Čimislav  
Ubit bil v bridkem boji . . . .

Vrza.

S kom je bil?

Rastko.

A z Nemci. —

Vrza.

Kdo še izmej naših knezov?

Rastko.

Dabíža.

Vrza.

Ne ta! Ne ta! Gostimisel . . .

Rastko.

In Čéstibor.

Vrza.

Hu! dečko, dečko moj,  
 Kaj izgovarjaš ti ime prokleta  
 Vezpóred svetih! Čuj me, izdajalec  
 Ta bil je Čéstibor in Nemcem služil,  
 Tem vragom pogublívim, s kterimi  
 Bojéval bodeš se, kadar dorasteš,  
 Ker zli ljudje so ti na širnej zemlji.  
 Kakòr zverí iz lésa temnega  
 Prihajajo nam v čisto žitno polje,  
 Ter kot izòki njive pustošé,  
 Moré ugòdnike Perúnove  
 In sive starce kruto koljejo,  
 Ubijajo sinove čvrste naše  
 Ter mater trgajo od deteta.  
 In s takimi se brati Čéstibor!

To vidi, čuje ves slovenski národ,  
 Razljúti nanj se krúto. Čestibora  
 Ugrábe, z mečem mu odsečejo  
 Glavó, in črna kri po travi  
 Zelenej teče; mati zemlja nehče  
 Požreti izdajálčeve krvi,  
 Ni travnik zláčni a ni orna njiva,  
 In duša vrvetá po drevji v lesu  
 Temotnem, z veje té do óne veje,  
 Ne more duša priti v raj-zeleni,  
 Ker nesežgano i nepokopáno  
 Ležálo Čéstiborovo teló je,  
 In živeža mu nijso deli v grob,  
 A ni mogíle mu nasuli, trizne  
 Stvoríli, niti jedli slavne strave,  
 Ni klicali Morane v pomagánje. —  
 Vir, sova, krágulj, drugi divji ptiči  
 Progánjali so Čéstiboru dušo  
 Po lesu samoraščem dolgo, dolgo,  
 Doklèr je besi nijso ugrabíli. —  
 Poslušáš Rastko? kde si, dečko moj?

Rastko.

Hoj, evo me!

Vrza.

Čuj, kadar vrh dorasteš,  
 Ter meč dobodeš bistri, mlat v roké,  
 In gospodaril bodeš v dvorci svojem,  
 Te vzemi turov sedem, ulovljênih  
 V lesóvji, ženi jih v zeleno travo,  
 Zakolji jih za žrtvo Vélesu,  
 Morani, Tríglavu in vsem bogovom..  
 Iz turov kri pôteče po zelenih  
 Tleh, zmeša s črno zemljo se, — a tí  
 Polôži róko vrhu žrtvenišča  
 Ter maščevanja prosi od bogóv.

Rastko.

Za strijca Vologlava in Vedrína.

Vrza.

Za moja sina, ka ubili Nemci so.

Rastko.

Čaj, bábica, poprosim ščíta, kopja  
 Od otca . . . .

Vrza.

Tugomer, tvoj otec dá ti  
 Orožje, ščit in meč in kopje, šlem.

## Drugi prizor.

Prejšnja. Gripo.

Gripo.

Ta stara vešča, vrag peklenški!

(Hoče se umekniti, a ugleda ga.)

Rastko.

Gripo!

Čuj, bábica, ta mož imá orožje!

(Gripu.)

Posódi meč mi, da na Nemce pojdem;

Pokaži mi kakóv je, da ga vidim!

Vrza (plane po konci, ne videč dobro, glavo préd-se drží).

Kedó prišél je semkaj? Rastko! Rastko!

Pobégni, boj se tega!

Rastko.

Gripo je!

Jaz bati se ga nehčem, bábica!

Vrza.

Z menój! Proč!

Rastko.

Bábica . . . .

Vrza.

Tegà se boj!

(Odvleče dečka na drugo stran iz izbe.)

## Tretji prizor.

Gripo (sam).

V tej starki sam peklenski duh sedi,  
 Pol slepa, menim, niti me ne vidi,  
 A vendar čuti vrag, ki ga ima  
 V kostéh prastárih, da jaz nijsem mož,  
 Kateri se dozdevam drugim vsem.  
 Kakor ponočna ptica, prorokuje  
 Ta vešča vsêlej zlo; ne smem jej priti,  
 Kot pes volká, začuti ona me!  
 In te jedíne starke srd Grozdano  
 Odvrača od ljubezni moje. Béži!

(Otide.)

## Četrty prizor.

Zorislava. Grozdana. (Vidita še odhajajóčega.)

Grozdana.

Ostani tu! Ne kliči ga! Naj ide.  
 Samó da nikdar ne bi vrnil se.

Zorislava.

Ne bodi toli mi negostoljubna,  
 Sestríca moja! Gripo je prišel  
 Govôrit s Tugomerom o svojej stvári,



Zakáj li bi se mé ga ogibáli?  
 Posebno ti ne; on ti blag hče biti.

Grozdana.

Ti hodi svóobodno za njim, če hočeš,  
 Pogósti ga, ker ti si gospodinja,  
 A mene k njemu siliti ne môzi!

Zorislava.

Kakó li to? A vendar veš, da tvoje  
 Oko, Grozdana, tvoje mlado lice  
 Pogosto kliče Gripa semkaj k nam  
 Na Tugomerov dvorec?

Grozdana.

Ne govôri

Predraga sestra! ti o tem človeku,  
 Bojim se njega in njegovega  
 Pogleda. Vrza, naša bábica . . . .

Zorislava.

A molči! Bábica je stara, bolna.  
 Siní je svoja tužna izgubíla,  
 In to omráčilo je njeno dušo,  
 Zatôrej nij pravična sodba njé.  
 Prijatelj Tugomera mojega,  
 Katerega preblago znaš srcé,  
 Ta Gripo je; zató nikakor možno,

Da bi bil človek te bojazni vreden.  
 Tvoj strah izvira iz deviške duše,  
 Ki zdaj ne zná sladkosti tajne še,  
 Katero žensko srce v móževej  
 Ljubezni more srečno uživáti.  
 I v meni trepetálo je srcé  
 Ter bala sem se negotovosti  
 Bodočne, ko me sebi venčal je  
 Moj Tugomér. A kaj mi ljúbljeni  
 Sedàj je mož, o, to čutíla sem  
 Uboga stoprav tačas, ko mi je  
 Nemilo bil iztrgan iz naročja,  
 Ko sama tugovala sem za njim,  
 Ostávljena bridkó točila sólze  
 Brezupne detetu njegovemu  
 In svojemu na ljubo mlado lice.  
 Grozdana moja, ko bi ti čutíla,  
 Kakó sem neizmerno srečna žena,  
 Sedàj, ko mi je vrnen ljubljeni  
 Moj Tugomer, povrnen detetu  
 In meni, ne bi se branila níkdar  
 Udati se možú, ki ljubi te.

Grozdana.

A tega Gripa mi ne sílite!  
 Jaz babici verjamem. To je Nemeec

Po rodu, veri, meni on ne príja.  
 Nikdâr bi ne ljubíla ga. In to  
 Povém jaz v lice njemu, če povpraša.

### Peti prizor.

Prejšnji. Gripo. Kesneje Rastko.

Zorislava.

Sam gre. — Ne bodi neprijazna mu.

Grozdana.

Ne hodi proč od mene, Zorislava!

Gripo (pristopi).

Na žarnih licih vama vém, da je  
 Pogovor bil o veletéžkej stvári  
 V preljubem društvu tukaj.

Zorislava.

Zadovoljen

Z menój bi bil, da ti si slišal me. —  
 Ti iščeš, ménim, mojega možá?

Gripo.

Da, s Tugomerom htel bi govoríti,  
 Iskal uže sem ga po polji zunaj,  
 In tukaj prej. Da vaju našel sem,  
 To mi je ljubše. — Kaj Grozdana dela?

Zorislava.

Govôrili sva baš o tebi.

(Rastko iz desne izbe pride.)

Rastko.

Mati!

O mati! bábica je zopet bolna!

Zorislava.

Upokojíti mi je babico,

Povrnem k vama se kesnéje zopet.

(Odide s sinkom.)

## Šesti prizor.

Gripo. Grozdana.

Gripo.

O meni sta govorili? Li rês?

Takó je baš mi rekla Zorislava.

Kaj? Ali dobro bilo, ali slabo?

Grozdana.

Povprašaj Zorislave.

Gripo.

Ne Grozdane?

Zakaj se braniš ti povedati,

Kaj s sestro sta o meni govoríli?

Grozdana.

Za to, ker nijsem govorila jaz  
Ničesar. Zorislava sama zá-se  
O tebi je besédila, nje vprašaj.

Gripo.

Zakaj si mi sovražna, deklica?  
Zakaj baš ti? Le ti me ne preziraj,  
Vseh drugih ženskih vraštvo ná-se vzamem.  
Grozdana, jaz te ljubim bolj od vseh  
V tem domu. Bodi blaga mi, devica!  
Za žêno Tugomera te poprosim.

Grozdana.

Ne prosi mene, tí me ne dobódeš.

Gripo.

On vašej zádrugi je stárosta :  
Zgodí se vse, kar koli on ukaže!  
Ti ženska se upirati ne moreš.  
Jaz vém, da niti ne odreče meni,  
Priateljju, katerega mu treba,  
Če vprosim ga, kar više je nad tebe.  
Čemú zatôrej sama ti se vpiraš?

Grozdana.

Da! Tugomer je glava zádrugi,  
Zapóved njega je nam ženskim zákon,

A mili brat on meni vedno bil.  
In zapovedovàl ne bode mi  
Stvoríti, česar sama rada nê bi.

Gripo.

Zakáj bi mene sama ne hotéla?

Grozdana.

Zakáj? E —

Gripo.

Ali možno, da v telesu  
Prekrasnem tem nobene iskre nij  
Ljubezni ženske?

Grozdana.

Níkdar k tebi ne!  
Ter da poznáš me slédnjič in ostaviš  
Na miru, hočem ti povedati,  
Zakaj bi tebe níkdar ne ljubila,  
Če me i zádruga podá ti zámož.

Gripo.

Da čujem!

Grozdana.

Ti si nemškega jezika,  
Tuj človek, ne sin naše rodne zemlje,  
Ni ródbine slovenske mož, ne znaš,

Ne moreš ljubiti, kar nam je drágo,  
 Kar jaz Slovenka ljubim in poštujem,  
 A ne črtiti, kar je nam protivno. —  
 Ne prijam tebi jaz, ni meni ti!  
 Mej Nemci išči si neveste svoje.

Gripo.

Ha! S tega li? Rodú, jezíka ráznost  
 Užé razburja ženskím srca!  
 Povej mi, tí nedolžna golobica!  
 Kateri tebe módrec je naučil,  
 Da je drugače vstvarjen nemški mož,  
 Drugače Slovénin? — Grozdanka mila!  
 Poslušaj uma svojega, ne Vrze  
 Zblaznéle, temne domišljivosti.  
 Ne sodi me, da sem ti neprijatelj!  
 Poglej, kakó mi upajo možje:  
 Sam Tugomer mej njimi prvi je,  
 Ki more ti povedati, kakó je  
 Tist Gripo, Nemeč rodóm in vražèn  
 Od tebe, vedno delal in govôril  
 Za tvojo ródbino in jezik tvoj,  
 Nikdár za Nemce, ki so ga rodíli,  
 Odkár se je mej vami tu nasêlil.  
 Čemú se ljuta nanj srdíš, Grozdana?

## Grozdana.

I baš zató jaz tebe ne spoštujem.  
 Od srca govoríti se ne more  
 Po Gripovo, kadàr sladkó laskáje  
 Po godi Tugomeru in Bojanu  
 Besedováti hoče. Kdor imá  
 Pošteno srce in ljubiti more,  
 Prodajati in menjeváti ga  
 Ne smeje lani nemškemu in letos  
 Slovenskemu rodóvi, a ni dânes  
 Ljubiti rodno svojo mater, jutri  
 Tujínki vreči se v naročje tuje.  
 Mej Nemci svojimi ostani Nemeč  
 Poštèn in uči jih pravičnosti  
 Do nas in do sosedov drugih vseh,  
 A ne da vedno se Slovena delaš,  
 Kar nijsi. — Jaz ne verujem o tebi  
 Nikomur nego našej bábici  
 In ona vse odvržnike sovráži,  
 Posebno tebe v njih. -- O strah me je  
 Na tvojej strani biti, s tega prošnjo  
 Pogolni, ki jo hočeš Tugomeru  
 Izreči; žena ljubeznjiva jaz  
 Ne bodem nemškemu naséljencu  
 Nikdár!



**Gripo** (porogljivo).

Ne prena<sup>g</sup>ljú<sup>j</sup> se, deklica!

Še leta utegnó te preu<sup>č</sup>íti  
In možno je, da kaj se prigodí,  
Kar spet naklôni mi Slovenko mojo,  
Drugače govoríti z nemškim Gripom.

**Grozdana.**

Drugače? Rajša starcu se udám  
Slovenskemu, ki je uže Morani  
Zapisan, in se dam za njim zaklati  
Na trizni, kakor je pri nas nek<sup>d</sup>aj  
Obíčno bilo. Rajša nego tebi!

(O<sup>t</sup>ide.)

**Gripo.**

In baš to deklico bi rad imel,  
Za njó bi dal vse druge po Slovenskem, —  
Če tudi nekaj časa le, — razumno!  
Kako srdíto se je protivíla!  
Resníčno, doba zadnja je užé,  
Velíko svoje delo da zvrším!  
Sovraštvo mi je prej izrékalo  
Mladostno dete, zdaj devíca ta.  
Prok<sup>l</sup>eto! Da bi taki bili vsi!  
Kesníti se ne smem. Če tak se duh

Razširi, če dobodo časa dôvolj,  
 Potém vse zamujeno. Pazi se!  
 Zdaj ide semkaj on, ki jaz ga iščem! . . .

### Sedmi prizor.

Tugomer. Bojan. Gripo.

Tugomer.

Evò, Bojane, kdo je tukaj? Gripo.  
 On sam! — Kako je to? Sicèr ta izba  
 Nij prazna po navadi.

Gripo.

Tudi prej

Nij bila. Tvoja mlada sestra Grozda  
 Pred hipcem me je tu ostávila,  
 Ne baš prijazna.

Bojan (sam sobój).

To me veseli,

Da ne prijazna, bes udávi te!

Tugomer.

Zatorej li ti mračno čelo je?  
 Nesreča taka skôraj se popravi. —  
 Kaj novega nam neseš? Brez novic  
 Gotovo nij prišel naš vrli Gripo.

Imáš li imenita poročila  
 Iz Geronove mejne krájine?  
 Kako je naša stvar? Li upaš tí,  
 Da se uvérijo sosedje nemški  
 O našej miroljubnosti?

**Gripo.**

Gotovo!

Pri meni kúpec neki je od včeraj,  
 Sorodnik moj izza mejé, ki mi  
 Blagó skupuje ter donaša gláse  
 Iz Nemcev. Znan je z Radulfom, najboljšim  
 Prijateljem Geronu, s tega ve  
 Vse, kar krajínski knez vrší in misli,  
 Vse, kar tam govoré ter snujejo.  
 Na moj ukaz je ta trgovec pótni  
 Dozdàj raztrošal glase baš takó,  
 Kakòr sva zgovorila se s toboj.  
 Po njem je znano knezu Geronu,  
 Da smo tu dobro vojsko in krepkó  
 Izúmili, na bran pripravljeni,  
 A da bi tudi malo danj plačali  
 Ter ne branili novej veri pota  
 V deželo, ako Nemci mir zatvrde  
 In Geron vojsko svojo stráni vmakne

Od naših mej. On zna od Radulfa  
 Izvestno in gotovo, da je možno  
 Dostiči, kar mi hočemo.

Tugomer.

Kakó?

S kakovimi uvéti? Častno li?

Gripo.

Uvétov baš ne vem. Za to je treba,  
 Da izpregovorite vi samí  
 In Gerona pozovete, da on  
 Stopínjo prvo stopi, pošlje semkaj  
 Biriča svojega, ki vam pové  
 Kakóvi so uvéti, in potem  
 Veljaki umni z Geronom v dogovor  
 Smotrívo pojdete in vkrenete.  
 To jaz bi ménil, — vi vkreníte modro!

Tugomer.

Vse dobro. A zakaj kupcà s sobój  
 Ne vzameš v Branibor, da bi se bili  
 Takój nekoliko pogodili?

Gripo.

Jaz ménim, da je bolje, če ne pride  
 Sam v Branibor ter ne globoče  
 V deželo, dokler mu je misliti,

Da smo krepki in vojsko imamo,  
O kakoršnej sem vedno mu govoril.

Tugomer.

To je smotrívost tvoja, vrli Gripo,  
Resnico govoriš. — Povéj zatôrej  
Uvéte, ki se ti dozdevajo!

Gripo.

Da danj platímo in svobodo damo  
Krščanstvu. Vse je, kakor le na videz,  
Danjí velíke ískali ne bodo.

Tugomer.

Krščanstvo svobodo užé imá:  
Verúj pri nas Slovenih, kar ti drágo,  
Po svoje misli delaj si in uči;  
A siliti si vere mi ne damo,  
Katera naša nij; bogóv neznanih  
Ne dámo vrívati si mi od tujca,  
Če to je protiv željam národnim,  
Neskladno z našim srcem in razumom.  
Svobodo hočemo sami imeti  
In dájemo jo radi drugim tudi.  
Zató dogovor z nami nij težák.

Gripo.

Ti veš, tako jaz mislim, kakor tí.

Tugomer.

O znam te, vrli naš prijatelj Gripo!  
Pošteno vnet o naši domovini  
Ter delaven o blagej stvári mož,  
Ki svojo zvati moreš jo sedaj.

Gripo.

Tem bolj me ta beseda veseli  
Od Tugomera, ker me neki drugi  
Na súmnji imajo.

Tugomer.

Ne pazi nanje;  
Imel boš zadovoljščino tem večjo  
Kadár z uspehom dela svojega,  
Z dokaznim činom končne istine  
Dotvrdiš blágo voljo in poštenje  
V nameri, v dejstvu in značaji moškem.  
A dalje: kaj še družega oznanja  
Sorodnik tvoj iz nemškega ostroga?

Gripo.

Vsa Geronova vojska véruje,  
Za tvrdno, da ne more se Slovenom  
Stvoríti nikdar zlejšega ničesa,  
Negò če kralja samovladnega

Dadé vam, ali vas pregovoré,  
 Da ga izberete sami iz sebe.  
 Prepiru mejusôbnemu v Slovenih,  
 Domačej nadejó se krámoli,  
 Mej prvimi zadrúgami razdôru.

Tugomer.

To misle li? Bojane, čuj!

Bojan.

Da, čujem,  
 A zdi se mi, da ta je kòv izvrsten,  
 Ki kújejo ga Nemci. Kralja? Nam!  
 Razpòr gotòv takój!

Tugomer.

O ne, Bojan!

Samó možá je treba pravega,  
 Krepké roké, poštenega srcá,  
 Možá, ki bode znal prijeti krmo,  
 Korákati smotrívo pred narodom,  
 Potem lahkà je nemška misel, — kralja  
 Nam dati, a iz nas izbrán da bode,  
 Slovenstvu na korist in blagoslov,  
 A ne v pogubo ni v razpore krvne,  
 Kakòr so Nemci osnováli skrivno.

## Bojan.

Mi ostanímo ob svobodi prvej  
 In ob zakonih dednih staroslavnih,  
 Zadrúga vsaka vladaj sama sebi:  
 Čemú nam treba kralja? Kdo bi bil?

## Tugomer.

Čemú ga treba? Čuj, potem govôri.  
 Znaš-li, zakaj vse nemški nas protivnik,  
 Zmaguje v bitvah, in pobít se vrača  
 Od leta zopet v leto silnejši,  
 Opasnejši po našo domovino,  
 Da si je na številu in na dušah  
 Ter mečih nas večina velikanska?  
 Zakaj? Zato, ker Nemci so jednodušni,  
 Jednotnej volji pokoré se radi,  
 Zložiti se uméjo v pravem času,  
 Po jednej misli skupno délati,  
 Poslúšati ukazov jedne glave,  
 A ne, kakòr mej nami tukaj vidiš,  
 Kder vsak bi rad veléval, nikdo slušal,  
 Na levo prvi priporočal vsem,  
 A drugi jim na desno svétoval,  
 Jedinstva nikdar, trpeljivosti  
 Pri nas nij bilo, te dostížemo,



Če tiho Nemcem ugodímo v tem:  
Poštèn domač vladar nam kvaren nij.

Bojan.

Če ti se daš izbráti, Tugomer,  
Pohvalim te, a družega nikdár.  
Da li bi hotel ti?

Tugomer.

Dolžnóst je moja,  
In bila bi i tvoja, brat Bojan,  
Ker vsak svoboden in poštèn Slovén  
Izbrati more se, ne sámo jaz.

Bojan.

O, mene se hoté ogniti, mislim!

Tugomer.

Ugodno in prijetno opravilo  
Gotovo i ne bode, ukrotíti  
Razvajene ljudi, posluha strogo  
Naučiti in zbrati v jedno čredo,  
Kar samopašno je sedàj bez brzde.  
Zavídeti ne bode treba mi  
Če ta pretežki jarem si na šijnjak  
Jaz naložim. Za narod delati,  
Moči vse moške dati koristi obče,  
Skrbí nakladati si domovinske,  
Dolžnost je sveta vsacemu možévi,

A gneva in bridkosti in trpénja  
 Ter dušne bolečine več zadaje,  
 Negò veselija in radosti,  
 Mej narodom, kakor je naš sedanji.

**Gripo.**

Da Tugomera vedno sreča vòdi!

**Tugomer.**

Tedàj kazala bode pot narodu,  
 Dobrotnica nam vsem. — Kedaj kupèc  
 Otide tvoj? Jaz hočem govoriti  
 Sam ž njim. Opravi, kar še v mestu imaš,  
 Potem te izpremim.

**Gripo.**

Brzo bodem gotov.

(Sam soboj.)

Prijéle ga besede moje trdno!

## O s m i p r i z o r.

**Tugomer. Bojan.**

**Bojan.**

Poslušaj z óči v óči, Tugomer!  
 Da vselej žalost srce stiska meni,  
 Kadàr poslušam tebe govorečega

Takó odkrito s tem človekom tujim. —  
 Ti upaš mu preveč, vso svojo dušo  
 Razkrivaš mu, če tudi nij Slovén;  
 Sovrážnega rodú je mati ga  
 Rodila, kdo o njem ti bode pôrok?

Tugomer.

Ni ti, Bojan, ne moreš blažji biti,  
 Ni misliti modréje li od drugih  
 Navadnih mož, ki so povsód gotovi  
 Na sumnjo druge dévati?

Bojan.

Ne mislim

O sumnji, ali jaz le, kakor ti,  
 S tem Gripom bi o vsem ne hôtel  
 Razpravljati, nekoliko bi mu  
 Zamolčal, verováti mu ne morem.

Tugomer.

A jaz mu vérujem, ker znam ga dobro,  
 Uvéril sem se, da je zvest prijatelj  
 Bil vselej mi, na domu ino v boji.  
 S krepkó desnico je odbil udarec  
 Namenjen meni od rojaka mu.  
 In ko se iz ujetja svojega  
 Teškó mi je posrečilo prodreti,

Nikoli ne bi meje bil dospèl,  
 Da Svetovít poslal nij k meni Gripa,  
 Skriváje za mejó tržéčega,  
 Ki svoj život v opasnost je postávil,  
 Ko meni je v pobég posodil konja  
 Jedinega ter sam ostal na potu,  
 Ker so za mánoj drli proganjalci. —  
 Sovražnik naš ne bil bi tega stvoril!

Bojan.

A Nemeec je, njegova kri je nemška  
 In dražja njemu, nego li slovenska;  
 Le samoljubje more ga voditi.

Tugomer.

To nij beseda prava! — Čêmu imate  
 Vsi vedno na jeziku: Nemeec! Nemeec!  
 Li misliš res, da meju vsémi Nemci  
 Nij nič poštênih môž, ki razumejo,  
 Da se krivica nam godí od njih  
 Sosédov? Jaz sem sam uvéril se,  
 Da so. In koliko je več razloga,  
 Da baš ta Nemeec Gripo nam pomore,  
 Ker zdaj ta zemlja njega zemlja tudi,  
 Svobôda naša njega je svoboda.  
 Blag môž je Gripo. Njegov bistri um

Mej nami maloumnimi je zlat,  
 Zahvalni mu bodímo, da za nas  
 Žrtvuje delo, a otróvne sumnje  
 Za trud pošteni, blago voljo njemu  
 Ne vráčajmo. — Verúj, Bojane dragi!  
 Da naš trepèt in nezaupnost naša  
 Do vsega, kar pri nas nij z nami vzrastlo,  
 Krivá sta mnogo, da ne moremo  
 Nikdár krepkó na višek vzpeti se!  
 Ti Gripu si protivnik, ker je Nemeec.  
 Nij prav. Takóvih mož naj več še pride,  
 Od njih se bodemo učili mnogo,  
 V zaporu mojem črnorizec nemški  
 Ponujal mi je svojo rimsko vero,  
 In razno kaj še družega povedal,  
 Kakó so Nemci se od Rímljanov  
 Učili, a i zopet ti od Grkov,  
 Ter vedno je učenec zmagonosen  
 Bil nad učiteljem. Takó da tudi  
 Kedáj Slovenom zemelj naših pridi!  
 Ne sovražímo jih; učimo se!

**Bojan.**

Ti govoriš tako živó do uma,  
 Da sem preverjen; Tugomer, oprôsti,

Iz srca meni vre na jezik vse,  
 A to napósled vérujem, kar ti  
 Izrečeš, to vže veš od mladih nog,  
 Takó bogóv mi naših vekožiznih!

Tugomer.

Prijatelja mladosti sladke sva,  
 Ter znano srce srcu je preveč,  
 Da bi različnosti o malej stvári  
 Prijateljstvo ostúdile mej nama,  
 Dokler jedíni naju poleg bratstva  
 Mladinskega in srčnega sočutja  
 Še druga vez, tvrdnejša in krepkejša,  
 Ki divno nejednakih src rojake,  
 Protivne misli v zložno misel spaja,  
 V prijateljstvo preminja hladne znance,  
 Sovrážnike v sobojevnike verne:  
 Ljubezen do nesréčne domovine. —  
 Zdaj idi, brate! ne govori vsega,  
 Kar prej ukrepali smo z Gripom tu,  
 Posebno te ukrepe v srci táji!  
 Mehki bi v táko stvar pozneje bili,  
 Kadàr povrnem zopet se domóv  
 Od Gerona, iz nemškega ostroga,  
 Kder bodo videli sovražno vojsko.

O tem je treba jih pregovoriti  
Na zboru, ki ga skličemo takój.

## Deveti prizor.

Javen zbor. Zadaj in na levo drevje: Mnogo vélmož in starejšin, katerih vrste se na videz še na levo za odrom raztezajo. Novi prišleci z desne in s hriba zadaj. Spredaj je prostor prazen, kamor dohajajo oni, ki mej sóboj govoré.

Lastún. Kajaznik. Batog. Volkan. Hotébor. Isteklosem in drugi. Kesneje Bojan, Spitignev, Zovolj; za temi Tugomer, Isteklosmovič, Mestislav in h koncu Vrza.

### Lastún.

Možjé! Kaj čakamo? Takój vkrenimo;  
Naj zve pozneje, kogar tukaj nij:  
Premišljati, dejál bi, nij potrebe.  
Ta stvar je bistra. Nemci mir hoté  
Imeti z nami, kakor nam poročá  
Poslanec njih, samó želé, da nas  
Kakóvih trideset, ki smo na čelu  
Slovenskim zádrugam in sêlom rodnim,  
K njim pride dogovárjat se na mejo,  
Uvéte premišljáje. — Vojne mi  
Nikoli nijsmo radi vojeváli,  
Udárjali nikdár ne sami radi

Na Nemce. Mir vsi hválimo,  
 Če ga ponujajo sovražniki;  
 Zato premišljati res treba nij.  
 Takoj pogovor mej sobój začnimo!

**Kajaznik.**

In ukrénimo brzo!

**Več njih.**

Res je to!

**Volkan.**

Kaj govorite? Mi smo še sami.  
 Ukrépati se dá, a kaj potém?  
 Če drugi vsi ne bodo zadovoljni?  
 Bez Tugomera, ki ga nij še tukaj,  
 Nam o ničemer nij ukrépati?

**Batog.**

Bez Mestislava ne.

**Hotebor.**

Ni bez Bojana,  
 Ki v Braniboru je veljaven mož,  
 I njega treba je počakati.

**Lastún.**

Jaz nijsem rekel, da brez njih zvršimo,  
 No menim, pogovorili bi se,  
 Kako se tebi ali meni zdi,



Da bode potlej, kadar Tugomer  
Z Mestíslavom, Bojanom pride v zbor,  
Menj besedij in bržji konec déla.

Kajaznik.

A kaj je treba mnogih besedij?  
Vsak hvali mir, nikdo ne ratovánja.

Batog.

Jaz hvalim vojno!

Lastún.

Ti samo si jeden.

Hotebor.

Baš ne! Če mi o vojni vkrenemo,  
Pohválimo vsi vojno z Batogom.

Več jih.

Resnica je tako.

Batog.

Zdaj slišite!

Hotebor.

Kaj misli stara glava Isteklosem?

Isteklosem.

Uho vže davno mi je oglušélo;  
Kar ste govorili, na glas povej.

**Hotebor.**

Kaj meniš, kaj je boljše, rat li z Nemci,  
 Li mirno nekako se pokoriti  
 Za zdaj ter Nemcem nesti danj,  
 O miru ž njimi pogodivši se?

**Isteklosem.**

Uj! Jaz sem star. Sinov povprašaj mojih,  
 Kakòr ti poreko, tako da bode  
 V zadrúgi našej. Evo mojih sinov!

**Isteklosmóvič.**

Kar Mestislav pohvali, tudi jaz,  
 I to pohvále z manoj bratje moji;  
 A jaz bolj vojno hvalim, nego mir.

**Batog.**

I Mestislav pohvali boj, to vem.

**Isteklosem.**

Kako je ta moj sin govoril? Gluh sem.

**Batog.**

Govoril ratno je.

**Isteklosem.**

Triglavu hvala,  
 Da so junaci moji sini vsi,  
 Vesel sem takih, brate moj Hotebor!  
 Zato jim rad oddajem razsojênje.

Hotebor.

Če mladi rod ne bode ognjevit,  
Razpáljen ves o borbi očevinskej,  
Kedó li biti more?

Isteklosem.

Kaj si rekel? —

Volkan.

Še štirje zdaj gredó.

Kajaznik.

Kedó so ti?

Hotebor.

Bojàn!

Kajaznik.

A kdo je ón človeček vmes?

Hotebor.

Spitignev grbasti. Poslušaj ga,  
Kakó se bode vsemu protivíl,  
Zabávljal vsem ljudém.

Volkan.

Spitignevček?

Ta zlógolk? Žaba razkoráčena!  
Razčésniti ga hočem na četrti,  
Če bode kreketálo nam v izkázo,  
Takó Peruna mi in Rujevíta!

Hotebor.

Molčé miruj! Nekoliko resníce

Taji se v njega zlobnem govorjenji.  
 Samó jeziti se ne mōzi; směj se,  
 In bridki žolč njegov ti bode v šalo. —  
 A najpoprej Bojana pozdravimo!  
 Bojane vrli, kde si se pomúdil?  
 Ne vidiš solnca, zlatozárnega?

Bojan.

Da, nizko je užé. Kakov posvèt  
 Stvorili ste? In kde je Tugomer?

Volkan.

Do zdaj ga nij še z nami.

Hotebor.

Kde li je?

Bojan.

Če z Mestislavom še ne govoríta —  
 Zložiti mogla nijsta se poprej.  
 Možje, za Tugomerom vsi hodimo!

(Otide na levo mej ljudi.)

Batog.

Kaj rekel je?

Volkan.

Ne vem.

Hotebor.

Počakajmo,

A v tem pové nam slavni Spitigneu,  
 O čem najbolje ukreniti bode:  
 O vojni, miru ali o pokorstvu?

## Spitignev.

Ukrépa<sup>j</sup>te brez uma, kakor znate,  
 Koristi vam ne bode, a ni kvare,  
 Zamán se trúдите, o glupoglavci!  
 Jezike drgnete si in opánke  
 Vse po neumnem delu. Kaj bi radi?  
 Da vi razúm bi govoríli? Vi?  
 Ki se z razúmom vedno têpete?  
 Motíko brusi, kôso kleplji, ôrji,  
 Gnoj kídaj, v koši ga oprtiv nôsi  
 Ter gledaj v tla in vsem pokoren bodi,  
 Od kodar kak ukáz ti veter dahne!  
 To prístoji Slovenu, drugo ne;  
 O vojnah, o bogovih, o modrosti  
 In o državah bog postavi Nemca,  
 A ne Slovena mehkonožnega!  
 Mi nič ne moremo, nič ne stvorímo,  
 Zatôrej dèni križem roci ter ostavi,  
 Da teče, kamor hoče; boljšega,  
 Negò sedanji čas, ne pride nič,  
 Ker vse Slovenstvo je, kot pisan níštrec,  
 Po sredi votel in ob kraji prazen,  
 Ki stare babe z njim otroke dráže.  
 Da kolikrat užé sem vam povédal:  
 Slovén je nič! To znaj in vse je gládko.

**Volkan.**

Da, gladko, gávrán, kakor tvoj hrbèt!

**Hotebor.**

Ne brani govoriti Spitignevu. —

Ti méniš li, da to je vse zamán?

**Spitignev.**

Zamán! Pomêrji vse, kar smrti je  
Odménjeno, kakor smo mi, prijatelj!  
Naš rod ne bode živel mej narodi,  
Dovòlj močí životne v sebi nema,  
Pohòdi in potare sosed ga,  
Če Nemeč ali kdor si koli bodi,  
Od zdaj sto let nobenega ne bode  
Slovéna vžé na svetu, verjemite!  
Umêrjemo li prej nekoliko,  
Odrínemo li smrt za malo ped,  
Prepír je to o kozi jálovej!  
Še bolje, ako tacega bolnika  
Svet prej odpravi stráni.

**Volkan.**

Bési vanj!

**Hotebor.**

Postój, Volkan! — Povej mi, Spitignev,  
Zakaj ti prvi živ ne zležeš v grob,  
Zakaj gramáde vroče ne podžgeš  
Pod živim si telesom sam in brzo?

Kaj hraniš svoj život, ki je odmenjen  
Morani?

**Volkan.**

Ker za grbo se boji.

**Spitignev.**

Vi psujete moža, ki govori  
Resnico z óči v óči, a resnica  
Ostane vendar vse, kar sem govóril.  
Za to, ker Nemci znajo, vi ne znate;  
Oni so národ, mi smo plaha čreda,  
Železo so oni, a mi smo vosek.

**Bojan** (pristopi).

Kaj vam ta sova úka tu?

**Spitignev.**

Resnico.

**Bojan.**

Podvizaj se od nas! Tu mej možmi  
Prostora tebi nij, zlorečnik gadni!  
Sam nič ne dela in še drugim delo  
Mrazí ter vsacemu veselje krade,  
Slabóten sam, slabost prisvaja vsemu,  
Ljubezni očevinske v srci nema,  
Zato bi rad jo drugim očeméril  
Z jezikom zlim.

**Volkan.**

Po glavi ga opáli!

**Bojan.**

Nij vreden, da bi ga dotikal prst.

**Hotebor.**

Sedàj umolkni!

**Bojan.**

Ali strmoglàv

Pobegni proč do svojega brloga,

Vrvràj v zlovoljstvo tamkaj sam sobój!

**Volkan.**

Če pihnem jaz to súšmado, odnese

Stribožji veter na deveto gôro.

**Spitigneu.**

Otidem.

(Odmakne se na levo.)

**Bojan.**

Tugomera nij še zdaj.

**Lastún.**

Ni Mestislava. Kde li sta obá?

Poišči ju, Bojan, mi čakamo

Užé predolgo.

**Bojan.**

Brzo ju dobodem.

Pogovoríte se, kakòr sem rekel.

Tvoj glas da bode Tugomeru dan!



Lastún.

Jaz sem gotóv.

Bojan.

Večina z nami li?

Lastún.

Ne vem. A če jih Tugomer ogovori,  
Vsi njemu se dadé.

Bojan.

Poiščem ga.

(Otide.)

**Zovolj** (se prikaže na desnej).

Spitignev.

O nemški gávrán! Bog ti prôsti!  
Takój propôved svoje vere hoče  
Pomešati v brezumcev teh pogovor,  
Da bode spet in spet veselja kaj. —  
Hoj, Zovolj, čuješ li! evo ljudij  
V obilem čislu. Jezik, narod,  
Boj z Nemci, svôboda, slovenstvo, mir,  
In drugih takih besedij gomázno  
Mej njimi je. Če ti si res poslán  
Od bóga, Zovolj, pojdi ter govôri,  
Če znaš, o svetej istini in dalje.  
Užé sem jaz poskušal, a ne vém,  
Kar ti nam lažeš. Zatoréj izkúsi!

**Zovolj.**

To množje li? Mej njimi znam nektere,  
Ki trdovratni v svojej zmoti so,  
Črté besedo božjo in bogá.

**Spitignev.**

A mnogo jih je tukaj, ki nikdár  
Nauka tvojega še niso čuli.

**Zovolj.**

Bojim se teh.

**Spitignev.**

Jaz hočem te braniti.

**Zovolj.**

Pomóč od bóga bode tudi z mánoj.

(Vspne se k višku.)

Slovenski starejšine, vélmožje!

**Hotebor.**

O čujte! Nij li blazni Zovolj to?

**Lastún.**

Ne blazni, Nemcem je prijatelj.

**Batog.**

Ta?

**Volkan.**

Kaj hoče?

Zovolj.

Čujte, jaz vam oznanjujem  
Besedo božjo, ki vam razodéva  
Jedino pravo vero Kristovo,  
O bogu, ki je vstvaril nébo, zémľjo . . .

Volkan.

Kaj nam kriči? Kdo govori o veri,  
Priatelj? Zdaj o tem besede nij.

Zovolj.

Da, ali kaj pomaga vam vaš jezik,  
Kaj je slovenstvo vam in ljudsko pleme,  
Poganska narodnost in očevina,  
Kaj svoboda posvetna, drugo vse,  
Če dušo pogubite svojo? Vera,  
Jedina prava vera, ta je prva!  
Ta združi z Nemci vas krepostnimi.  
Narodi vsi . . .

Batog.

Ta Nemce hvali nam.

Volkan.

Udári ga!

Batog.

Zovolj in Spitignevev

Od todi!

(Hrup. Spitignevev uteče, Zovolj za njim.)

Lastún.

Tugomer prišel je. Mir!

(Tugomer, Mestislav in Bojan nastopijo.)

Tugomer.

A ti se ni večini ne ukloniš?

Mestislav.

O tem jaz ne! To je nesreča!

Lastún.

Kaj?

Tugomer.

Zložila se z Mestíslavom še nijsva:  
On je od samega sovraštva slep.

Mestislav.

Ne, slepec si mej nama prvi ti!

Lastún.

Razpora treba nij!

Kajaznik.

Kaj hoče to!

Tugomer.

Pustite naju! Zlega nič. Prepir,  
Grehota stara našega rodú,  
Mej nami da prestane. Mirna sva.  
Izkušnje bridke imamo užé,  
Kako je svete zloge treba nam.

Mestislav.

Uklônil bi se v kákšno malo stvar,  
A v to nikakor!

Tugomer.

Kaj svetújem jaz?

Da nas glavarjev trideset otide  
K dogóvoru z Gerónom, kakor on  
In kralj njegov želita radi mira.  
To nij velika stvar.

Mestislav.

Velika meni.

Povédal sem užé, kako jaz mislim,  
A da molčim o takej stvari zdaj,  
Kar ti bi rad, ne morem, za Peruna!

Tugomer.

Govôri čisto!

Batog.

Poslušájmo!

Hotebor.

Molk!

Bojan.

A potlej Tugomer da govori.

Lastún.

Da, Tugomera tudi treba čuti,  
Drugáče vse stvari on zna in sodi.

Bojan (Tugomeru).

Zakaj ne govoriš ti prvi?

Tugomer.

Čakaj!

Bojan.

Ta pokazi nam vse.

Tugomer.

Ne boj se, brate.

Mestislav.

O čem ukrénemo? Jaz hvalim boj!  
 Zberímo vse moči ter zapodímo  
 Sovražnika od svoje meje svete,  
 Kder se nabira. Lepšega mirú  
 Z nobednimi dogovori nij možno  
 Dostiči. Mi ne upajmo ljudém,  
 Ki ne zdržé besede, kadar jim  
 Koristi snesti jo. Pomislite,  
 Kedó so óni, ki vas vabijo?  
 Pred léti od zahoda so pridri  
 Na naše meje in se usipáli  
 Z orožjem v roci v našo lepo zemljo,  
 Slovenov podavili so brez čisla,  
 Uničili rodóv premnogo naših.  
 Požigali, plenili, silováli

Device ter v železji odvajáli  
 Mladeniče ujete in možé,  
 A v nemškej zemlji tláčili jih v sužnje,  
 V robótnike krvavo trápljene,  
 In s tega slavno zdaj imé slovensko,  
 Imé čestitih slavnih naših ocev,  
 U Nemcev hlapčevsko imé! Sloven —  
 Ter suženj isto znači jim.  
 In ti Slovén nesramni, rob in sluga,  
 Ki nemaš nič krvi, obraza nič,  
 Ti pojdi Nemcem klanjat se, jaz ne!

Batog.

Ne pojdemo!

Vsi.

Ne pojdemo!

Isteklosmovič.

Nikdár!

Batog.

Prodál bi očevino, kdor bi šel.

Lastún.

Kaj deješ, Tugomer?

Bojan (Tugomeru proseč).

Okáni se!

**Tugomer** (Bojanu).

Ti dal bi se prenašlo obrniti?  
Premišljena je moja stvar in trdna.

(Vsem.)

Možjé!

**Lastún.**

Da čujemo i Tugomera!

**Kajaznik.**

Da, Tugomera!

**Volkan.**

Kaj poreče on?

**Tugomer.**

Resnico je govoril Méstislav.  
Uklánjati se níkdar nehčemo  
Nikomur!

**Batog.**

Čujete!

**Lastún.**

A poslušájmo!

**Tugomer.**

Jaz bil bi prvi, ki bi ga zabòl,  
Kdor svétoval bi vam, možje, sramoto,  
Svobodo našo Nemcem žrtvovati,  
Upôgniti zatilnik v tujo sužnjest. —  
Pradedi moji vsi so se boríli



O našej rodnej samovladnosti,  
 In jaz mej vami nijsem zadnji bil,  
 Ko bilo je braníti dvorov naših!  
 Razgáljam prsi! Štejta mi obrúnke,  
 Mestíslav ti, in ti prijatelj Batog!  
 Ód kod jih ímam? Ne od igre lahke, —  
 Od mečev nemških, bojev jarobujnih  
 Na strani vájinej. Kedáj, kedáj,  
 Jaz vprašam, videl me klonivšega,  
 Odmikajóčega je kdo v bojiščih?  
 Nikdár! In ako vragom sem ujét  
 Prišel v roké, kdo kriv je tega? Jaz li?  
 Ne! Oni izmej vas, ki ostavíli  
 Na tleh ležeč so me v krvi in ranah,  
 A umeknili se obilju vragov!  
 Govôri, kdor si Tugomera videl  
 Bežečega kedáj!

Bojan.

Nikdó nij videl!

Volkan.

Da, to je istina!

Lastún.

Resnica vsa.

**Kajaznik.**

Mej nami nij ga, ki bi to tajíl.

**Tugomer.**

Za to ne more nikdo verovati,  
Da kdaj vam Tugomer bi mogel reči:  
Upôgnimo se Nemcem, sluge jim  
Bodímo, svojo svôbodo prodajmo.

**Mestislav.**

Dolžil te nijsem. Zlega nehčeš nam,  
A zlo se nehoté rodí, verúj,  
Iz tvojih svetov zdanjih.

**Bojan.**

Čujmo dalje.

**Tugomer.**

Kaj svétujem? Razum, premislek, rázbor.  
Kaj svetuješ li ti? Prenagljenost.  
Ti hočeš, da poslušali samó  
Sovraštva svojih src do Nemcev bi,  
A jaz želím, da glávo in premislek  
Na pómoč skličemo pred silnim delom.  
Kar ti bi rad, ne more nam oditi,  
Do sita in premnogo bojev še  
Nas čaka, predno svojo očevino  
Utrdimo in toli očvrstimo,

Da sosedov bati se ne bode  
 Ni drugih vrágov svojega rodú. —  
 A zdaj jaz vprašam vas, možje slovenski,  
 Nij-li razumno, ako moremo  
 Ogníti nekaj časa bojev se,  
 Vbraníti krvolítje pogubljívo.  
 Vse to z razuma tega in razlôga,  
 Da zbêremo si četne voje vse  
 In silni ter krepki pristópimo  
 Na ljuto bran z gotovima rokáma,  
 Kakor denès jih nemamo še, bratje?

Lastún.

Resnico govori!

Hotebor.

Resnícó jasno!

I jaz vam hvalim Tugomérje slôvo.

Kajaznik.

Vsi hvalite li Tugomera?

Več jih.

Vsi! vsi!

Tugomer.

Kako li zdaj smo? Da preglédimo!  
 Odpravili so Nemci semkaj sla,  
 Ki nam ponuja mir. A res je to,

Od nas iskáli bodo, česa — vendar  
 Ne mnogega; a vrátno li pošljêmo  
 Biríča, rekši, da ne míslimo  
 O míru, to protivnikom opasnim  
 Prištévali nas bodo, rát krvavo  
 Ter plen in boje prineso nam v zemljo.  
 No ménite li, da jim odolímo?  
 Nemožno nij, a mnogo jih mej vami  
 Nesreče bridko pómni žalostive,  
 Kakó sovražnik, pobedivši nas,  
 Opúščal njive, klál, požígal dvore,  
 Jemál s sobój, kar ugrabíti mogel!  
 Možjé! velí vam srce li še zdaj,  
 Podjéti strmoglavo to opásnost?

**Kajaznik.**

A ne! takó mi bogov, ne!

**Bojan.**

Zdaj mólči!

**Tugomer.**

Naš národ bil nikdár nij ratoljuben,  
 Nij kija nosil, meča ni oščépa,  
 Železnega oklôpa a ni šlema,  
 Ni čemerítih strel in tógih lokov,  
 Ni kopij bistréh niti mlatov bojnih,

Kot Nemeč, da bi pokoríl narode,  
 Negò za nujo le v obrambo svojo;  
 Zatò mi boja nijsmo izučèni,  
 Kakor bi mogli proti čislom svojim,  
 Razsèljenim po žirnih nam vlastéh.  
 Zatò, možje slovenski, bratje dragi!  
 Držimo se mirú preblázega,  
 Če tudi kúpimo ga z malo ceno,  
 Ker bolje nam, smotrivo izgubíti,  
 Kar malo je, otimši, kar je mnogo,  
 Ter ne v propást bez módre misli vsáke  
 Ustrmogláviti, kar še imamo:  
 Gradóvi nam cvetó, orjêmo polje,  
 Igríve črede se pasó nam v travi,  
 Ki glásno vam kriče besedo: mir!  
 Domá otroci rôdni, žene družne  
 Mirú vas prôse nizko na kolenih.  
 Možjé, od bógov kletve se je bati,  
 Če, izkušáje milosrdje njih,  
 V opásnost nepremíšljeno zdaj sebe  
 Postavimo ter svojce, vlast in národ!

Lastún.

Kaj hoče se od nas?

**Bojan.**

Poslušaj zdaj!

**Tugomer.**

Kaj hoče se od nas? Oj, malo je:  
 Da trideset izbornih mož slovenskih  
 Gre k Nemcem z Geronom mirú uglavljat  
 In pogovárjat se o vsem, kar mi  
 Hotéli bi in kar bi htêl protivnik.  
 Izkusiti se more in poskušnja  
 Pokaže nam, kdo prav je svétoval,  
 Jaz ali on! On hvali boj, jaz mir.

**Kajaznik.**

Bogóvi blazi s Tugomerom módrim!

**Vsi.**

Bogóvi blazi vsi!

**Kajaznik.**

O míru zdaj

Vkrenímo!

**Mestislav.**

Prenesrečni ta ukrèp!

Kdo vam je pôrok, da ne pójdete  
 V gostí krvave, ki iz njih se níkdar  
 Ne vrnete? Jaz Nemcu malo upam!  
 Nastavil zanko, trézvi se pazite;  
 Lové vas, kakor miši se lové!

Tugomer.

Neskrbni túli nijsmo, Mestislave,  
 Prej talov nam v zastavo sem pošljó,  
 Po tala dva za vsacega Slovena.  
 Teh pazi ti, ki z nami iti nehčeš.  
 Brez talov ni koraka ne stvorímo,  
 Ne boj se, miši nijsmo, Mestislave.

Mestislav.

Sami pazite svojih tálov nemških,  
 Sami verujte vi v besedo nemško!  
 Midvá z Batogom pojdeva v goré,  
 Od sela v selo gláse poženêva  
 Možém, da se pripravé vsi na bran  
 Očine si. Ne li prijatelj Batog?

Batog.

Jaz, kamor ti.

Mestislav.

Kdo še z menój?

Isteklosmóvič.

I jaz!

Volkan.

Prevéril me je Tugomer ; pri njem  
 Ostanem.

Mestislav.

Žal ne bodi vam nikdár  
Stopinj vseh in besed. Zdaj idimo!

(Mestislav, Batog in Isteklosmovič otidó.)

Tugomer.

To je slabost slovenska, zél običaj,  
Da družemu ne upamo ničesar,  
Ni sebi. Možjé! verújte mi, da Nemci  
V resnici nijso taki, kakor misli  
Mestislav naš. Sedàj so meni znani  
Ter dobro vem, da možno se je z njimi  
Dogovoriti, kakor si želimo.  
Kadar i vi seznánite se z njimi,  
Od njih se naučíte razno čému.  
Zato na ógledi k njim pojdimó!  
Mi smo samí si kvaró délali  
Užé od nekđaj, ker se z Nemci mirno  
Pogajati ni razumeti nijsmo  
Izkúšali. Jaz vem, da je to možno,  
In skôraj imate i ví razuméti.  
A idite sedàj z menój na dvorec,  
Dogovorímo pri obedu gostnem,  
Kar še obíčaj je možém.



Bojan.

Domóv!

(Otidó vsi, sam Isteklosem ostane.)

Isteklosem.

O starost, zlè Morane pospešnica!

Užé pogovorov ne slišim glásnih.

**Vrza** (pride od druge strani).

Kam li idó možjé, o Isteklosem!

Not, gávran črni se nad njimi nese,

Sinoči klícal Div je vrhu drevja;

To je nesreča! Híti jim povedat!

(Oba za družimi.)

---

# Tretje dejanje.

V nemškem ostrogu. Geronov dom. Soba, ki ima zadaj okno, na obe strani duri v dve drugi sobi; iz leve, kder je gostba, čuje se včasih hrup.

## Prvi prizor.

Kajaznik. Volkan. Kesneje Lastún.

Kajaznik.

Da pazi, brate, niso Nemci li  
Drugačni, boljši, nego smo popréj  
Sodíli mi?

Volkan.

Takó mi Radogosta!  
Ni ródni brat bi nas ne bil takó  
Pogóstil in počastil, kakor ti.  
Not, Tugomer govóril je resnico:  
Bojé se nas užé sedàj, ne malo.

**Kajaznik.**

Da, in zató Slovénom príjajo,  
 Dobrikajo se Nemci medoustno.  
 Uj, vsi prijatelji, prijatelji . . .

**Volkan.**

To vince rujno je krepkó in dobro!

**Kajaznik.**

Krepkó in dobro! Boljše pitje  
 Od vseh medic in olov vseh u nas.  
 Srcé se mi je tóli razigrálo,  
 Kar pijem vino. Še ga pijmo zopet!  
 Nam dati vina Dážbog je dolžán,  
 Če ne, udájmo temu se bogóvi,  
 Ki daje vina tacega sosedu,  
 Bogovi, ki ga Zovolj v ustih nosi.

**Volkan.**

Ne; bes v té! Za pijačo in za jelo  
 Ne táji Dážboga Svarogoviča!

**Kajaznik.**

Tajím li ga? Kakó mi govoriš?

**Volkan.**

Od vina si užé prekolovráten.

**Lastun** (pride ju klicat).

Kod hôdita? Na svoje stole brzo!  
 Kder so vže drugi. Zdaj začeti doba  
 Poslédnja je razgóvore o miru,  
 Ker pit in jest Sloveni nijsmo prišli.  
 A čujta! Malo pijta te pijače,  
 Ker opijáni, kdor je mnogo pije,  
 Lekúžičan je bil užé zadrémal.  
 Ne zábita, da vino glávo moti,  
 Takó je rekel včera j Tugomer.

**Volkan.**

Jaz vidim, da je res.

**Kajaznik.**

Ho, glavo moti!

**Volkan.**

Lastún, zakaj nam toliko ponujajo  
 Pijače te?

**Lastún.**

I jaz to vprašam.

(Otidejo.)

## Drugi prizor.

Tugomer. Bojan (nastopita).

Bojan.

Očí odprì!

Tugomer.

Ti náve grobne vidiš  
Tu kder jih nij? Prijateljski in gôstno  
Stregó nam, to je očivísto vsem.

Bojan.

Slepi ste, če ne vidite pogledov,  
Ki spogledujejo skrivaj se z njimi.

Tugomer.

To se dozdeva tebi samemu.  
Nekoliko osôrni paze res,  
A ná-te le, ker po običaji  
Odložil nijsi meča pri obedu.

Bojan.

Da mej sovražniki bi meč odpasal?  
Jaz nikdar ne! Da niti bi ga ti ne bil  
A ni Volkan, Hotébor in Lastun.

Tugomer.

Tu je običaj tak, da se orožje

Odlaga pri obedu. Nemec tudi  
Nijeden svojega orožja nema.

**Bojan.**

Ne ti, ki so okolo nas sedàj,  
A zunaj imajo vojnikov mnogo;  
Mi smo sami, zakaj smo bezorožni  
Prisiljeni tu biti? Vele čudno!  
Poišči meča si, opaši ga!

**Tugomer.**

Bojan boječ?

**Bojan.**

Boječ! Ne žali me!  
Ne, Tugomer, ne srdi ti se ná-me!  
Jaz si ne morem kaj, če me skrbi  
O tebi mnogo bolj, nego o sebi.  
Pomisli, kaj ljudém bi našim bilo  
Domá, če se ne vrnemo vodniki,  
Če naša vojska bode čreda brez  
Pastirjev, ako se ne verneš ti!

**Tugomer.**

Ne boj se, mi se vrnemo še dânes.

**Bojan.**

Poslušaj, Tugomer, le zdaj poslušaj!  
Evò, mi tu z Lastúnom in Volkanom

Vse lahko pogodimo, in Hotébor  
 Smotrív je mož ter drugih je dovolj.  
 A ti natihoma otidi proč,  
 Jaz sem uže pregledal vse okolo,  
 Tod skozi duri ti na jasno prideš,  
 Vse lahko bode, ker ljudij nij tukaj,  
 Ne spázi te nihče; takój tam zadaj  
 Imamo v sedlih konje. Meja naša  
 Nij daleč. Tam nas čakajo domači.  
 Jaz meč posodim ti. Tako se spaseš  
 Tí konči, ako nam se kaj primeri.

Tugomer.

Prijatelj si mi ták, da hočeš me  
 Osméšiti. Veliš li, da zbežim?

Bojan.

Jaz hočem le, da živ ostaneš tí,  
 Če Mestislav resnico je govoril,  
 In če smo v pásti tvrdnej kakor miši.  
 Pogledaj jim v obraz!

Tugomer.

Pogledam jim!

Bojan.

Čemu ta Geron nas ustavlja tu?  
 Čemu takoj ne govori, kar misli?

Za kaj ste vsi odlóžili orožje,  
Ki so ga spravili?

**Tugomer.**

Ti svoje imaš.

**Rojan.**

A ti ga nemaš, niti drugi.

**Tugomer.**

Čuj me!

Premisli z umno glávo težko stvar,  
Ki naglo vso bojazen ti razpilne,  
Da mi Sloveni imamo domá  
V najboljšeji svojej straži nemške tale,  
Za vsacega iz nas po dva v zastavi.  
Če jednega iz nas zadene krivda,  
Ubíti hté rojaki naši dva  
Zastavnika, od Gerona poslana  
A nij si misliti, da šestdeset  
Rojakov svojih Nemeč pošlje v zákol,  
V pogubo smrtno za nas trideset!  
In kakor ne bi izmej nas pogázil  
Besede, na poštenje izrečêne,  
Noben vojn timer, takó o drugih misli!



Bojan.

Da, imamo domá zastavljene  
 Poslane tale; ali kdo jih straži?  
 Tvoj Gripo, in kakó ga sodim, znaš?

Tugomer.

Ko ne bi pošten bil, pri njem je še  
 Po tvojej želji stari Isteklosem  
 S sinovi svojimi. Čemú ta strah?

Bojan.

Jedíno to je, kar me še tolaži  
 O talih; Isteklosmoviči naši  
 Samí ničésa Gripu ne verújo.

Tugomer.

Kesnéje bodemo govóрили,  
 Sedàj se vrni v družbo. — Geron ide!  
 Ogovorím ga; naju zdaj ostávi.

(Bojan otide.)

## T r e t j i p r i z o r .

Geron. Tugomer.

Geron.

O! Tugomer? Zakaj te nij za stolom?

Tugomer.

Knez, stolovát mi nijsmo prišli sem!  
Sloven je gost hvaležen, ali tu  
Šesli smo na dogovor se ozbiljen;  
Čas je užé, da pôsel završímo.  
Čemu odkladate, ne govoreči?

Geron.

Vse hočemo; a zdí se mi spodobno,  
Dolžnóst je tudi, da namestnik Otin,  
Velmožnega vladarja, kar sem jaz,  
Dostojno pogostí sosede hrabre,  
Katere sem povabil v zborovanje,  
Ki bode téžno po obá naroda,  
Zamude nij. Veselje nij potrata!

Tugomer.

Mi hočemo še denes se vrníti.

Geron.

Brez moje volje?

Tugomer.

Kaj? Kakó li deješ?

Da nijsmo li možje svobôdni?

Geron.

Jeste.

Tugomer.

Zató je volja naša, zakon naš.

Geron.

Samó ta volja?

Tugomer.

Kaj to znači, Geron?

Geron.

Ničesa! Idi k stolu jest in pit,  
Zvršiti hočemo še denes vse,  
Kar je potrebno, to verúj mi trdno,  
Slovenski sosed!

Tugomer.

Jaz bi rajši videl

In čul zvršetek, nego veroval  
Besedam tvojim. Brzo završimo!

Geron.

Potrpi! Ako jaz, zakaj ti ne bi?

Tugomer.

Potrpi?

Geron.

Da. Pijó li tvoji bratje?

○ tem pečaj se ti, — o drugem — mi . . . .

(Otide.)

## Četrty prizor.

Tugomer (sam).

Uj, kaj li znači govorjenje táko?  
 In izprememba ta? Bojanov strah?  
 Perun! o spasi me prestrašne sumnje,  
 Ki prsi davi mi, srce tesní  
 Tiščí mi dušo, kakor skala gorska,  
 Prestrašna sumnja o nesreči nékej,  
 Katere mi oko ne vidi še  
 Ni roka ne doséza pred sobój. —  
 Bogovi! Možna li je taka zmota,  
 Da svèt, kateri sem rojakom stvóril,  
 Pregovorjáje jih na pot do sem,  
 Da ta moj svèt je v temno brezdno vodil,  
 Ne v jasen dan, ki sem ga videl jaz?  
 Perún! otéti narod svoj hotèč,  
 Zavlekel li sem njega cvet v pogubo?  
 Vodníke, vélmože, glavé njegove?  
 Ne, ne! To možno nij! To je bojázen,  
 In móža nedostojna divja misel,  
 Iz gláve da zbeží mi! — A kakó li?  
 Da, mi Sloveni tale imamo  
 Od njih domá, v zastavi stražene,  
 Njih čislo dvojno je nad čislom našim,

Vojníkov nemških šestdeset. Dovolj!  
 Ti bodo jemci nam. Čemú se strašim?  
 Jaz drugih nezaupnost grajal sem,  
 A zdaj sem nezaúpljiv sam in súnnim!  
 Komú li moder človek še bi upal,  
 Da ne junaku hrabremu, ki je  
 Besedo moško dal v zastavo tvrdo? —  
 A vendar, kar sem tu opazil včeraj  
 Okolo sebe, kar še denes vidim,  
 Ugodno nij, budí mi strah in sumnja!  
 O Svárog svitli, solnce jedno še  
 Daj nam prebiti srečno, jedno še!  
 Od tod, od tod, in spet vse dobro bode!

(Otide za Bojanom.)

## Peti prizor.

**Hildebert.** Kesneje **Geron.**

**Hildebert** (sam).

Dovolj nam bodi, če poganom tem  
 Poslednje hipe malo osladímo,  
 Prednò neverske duše izročé  
 Peklenskej neprijázni, zlódeju,  
 Ki ga slepi česté v bogovih svojih.

Glavé s teles, to je najkrajši pot.

(Stresne se.)

Ne, hlapcu božjemu ne služi meč!  
Želim užé si konca dnevi temu,  
Da bilo bi zvršêno, česar treba  
Na višjo čast bogú in svetej cerkvi.

Geron (pride nazaj).

Da tí si tukaj, svečenik! in zdaj?

Hildebert.

Rad zvédel bi, če skôraj dovršíte?

Geron.

Ne moremo, ter sploh utegne biti,  
Da ne stvorímo.

Hildebert.

Izpustiti hočeš

Ta dragi plen li, težko ulovljêni?  
To bode kralju služba neprijetna.

Geron.

O tem nij govora. A šestdeset  
Vojníkov, nemških talov je v zastavi;  
Otéti nijso, a popréj ničesar  
Ne sméjemo vršiti.

Hildebert.

Šestdeset

Prostákov nemških dati je svobôdno  
V zaméno za voditelje slovenske,  
Katere bog ti dál je v tvrdo róko,  
Ujéte s tóliko težavnostjo.

Geron.

I če so Hildebertova družína  
Prostáki ti? Kaj deješ li?

Hildebert.

Poslali da ste moje tja vojníke?  
Kakó li to? Zakaj? Jaz nijsem vedel.

Geron.

Ne bojte se, vsi vam se povrnó  
Gotovo skôraj; rajši vse Slovene  
Črez mejo vratno pošljem brez dobitka,  
Prednò jim nemško glavo jedno dam.  
Zakaj li vaše sem ljudi izbral?  
Odgovor je legák. Neznani so  
Slovenom še, zatôrej laže reči  
Nam bilo je, da so možjé boljarje,  
Iz daljne srede frankovske oblásti.  
Z besedo lepo, bodi si ležljíva,  
Poláskati se treba je Slovenu,  
A on za tóboj pojde, kamor hočeš.

**Hildebert.**

Nabrani hlapci so in pláčení  
 Vojníci, ki za tale si jih vzeli.  
 A nič zató, če jih nazaj ne bode ;  
 Samó družíno mi nadomestíte !  
 Ne dajte se motiti v slavnem delu,  
 Lokávo osnovanem ; svoj črtež  
 Dovrši, potlej pridi, kar si bodi.  
 Slovenske vójevode z nemškim mečem  
 Udári ! Bog ti dal jih je v rokó ;  
 Tu njega prst z očesom vidim svojim.  
 Pomísljati se dalje treba nij.  
 Zaména dobra in korist je naša,  
 Za šestdeset priprostih nemških glav  
 Dobódemo sovražnikove vse  
 Vodítelje do málega. Zamáhni !

**Geron.**

Nijedne gláve nemške jaz ne dam,  
 Nijednega vojníka pogubíti  
 Ne dam takó. Domačemu človeku  
 V besedi jaz in veri obstojím,  
 Ker treba, da mi upa moj vojník.  
 Nij misliti o dnevi le denášnjem !  
 Brez bojnega orožja v zêmljo tujo



Poslal sem jih ter póvrat jim obetal,  
 To zna ves óstrog, vsak vojník užé.  
 Kakó bi druga vojska mi verjéla  
 Vidèč, da sem jaz Nemce sam poslál,  
 Voditelj nje, v pogubo brez orožja?

Hildebert.

A vendar, ako se premisli stvar  
 Ter kak uspéh ta slavni čin obéta,  
 Dolžnóst je, glédati samó koristi  
 Državne in blagínje svete cerkve,  
 Ki jo rodí poguba vragov naših.  
 Nevernikom Slovenom puhla bodi  
 Obétana beseda! — Kaj li kralj  
 Poreče, ako izpustiš glavarje,  
 Da bodo zopet vojevali kruto  
 Na čelu čet slovenskih protiv nam?  
 Za tak uspéh nij cene prevclíke,  
 Katere bi se bilo strášiti.

Geron.

O tem se ne plašíte, sluga božji!  
 Podjél je delo mož, da ti Sloveni  
 Brez cene v roko nam padó: naš Gripo!  
 Ne zábimo, da je črtèž on sam  
 Osnóval in da tudi pazi talov.

Ves dan užé ga čakam, da privêde  
Z lestjó mi ali silo oproščêne.

Prospéje li mu to, vse bode naše.

Hildebert.

Evò! ne ide li sem Gripo?

## Šesti prizor.

Gripo. Prejšnja.

Geron.

Kako si Gripo? Dobro li?

Gripo.

Dobro!

Geron.

Izbavil li, privèl si naše tale?

Gripo.

V ostrogu tvojem so do zadnjega.

Geron.

Osvobojêni? Vsi? Povéj mi brzo!

Gripo.

Kar sem obétal, vse sem ti dovršil!

Geron.

Za to se nadejâti je kraljévej hvali.

Hildebert.

I sveta cerkev možu vrlemu,  
 Ki je po volji nje koristno delal,  
 Svoj blagoslov nakloni milostíva.  
 A zdaj povej, kako si zvršil to?  
 Odvèl li tale si iz srede jim?

Gripo.

Težkó sem stvoril, brez krvi nij bilo!  
 Ne znate koliko potreba let  
 In koliko potrpejivosti  
 Nam bilo je, samó da smo dobíli  
 Zaúpnost Tugomerjo preslepljêno!  
 A vrhu vsega jaz brez málega  
 Napósled nijsem zopet mogel priti  
 Do mesta, v katerem tale so držali,  
 Verjél nam nij Bojan, ki Tugomeru  
 Prijatelj moder je od nekdej bil.

Geron.

I tukaj zopet sam tá čuti nekaj,  
 Da nij le na obéd pozvan; orožja  
 On sam odpasal nij. Govôri dalje!

Gripo.

Zató ne meni, nego Isteklosmu  
 V stražênje dali vaše tale so.  
 A jaz sem prej užé i to premislil,

Ter nijsem varan bil, upáje tvrdno,  
 Da bodeta nepaznost in neskrbnost  
 Slovenska pospešníci v mojem delu.  
 Ni blizu nijsem prve dní k njim stopil,  
 In res, umrla sama je ob sebi  
 Slovenom lehkovernim prejšnja sumnja.  
 A ko sem v noči vstanovljênej vdaril  
 Na straže, pobiti Isteklosmovíči  
 Takój so bili, in v orožji bistrem  
 Vsi tali hípoma; a hlapci moji  
 V družíni vašej hrabro so borili,  
 Ter predno drugo ljudstvo je začulo,  
 Kaj se je stalo, mi smo vže utekli  
 Z otétim talstvom; noč je nam pomogla!  
 V predrznem begu po najkrajših potih  
 Privèl sem srečno vse črez nemško mejo  
 Do konj od vas poslanih. Evo nas!

Hildebert.

To zvršili ste moški res in dobro!  
 In kadar čujem zdaj, da krépkó so  
 Držali se vojníci moji, knez,  
 Ne morem hudovati se na té,  
 Ka je družina moja talovála.

Geron.

A k delu zdaj!

**Gripo.**

Ti ukazúj!

**Hildebert.**

Da, knez, dodéčaj brzo, česar treba.  
 Premislek je tu greh, ohrábri se!  
 Pokaži jeklo nemškega možá,  
 Vojaka tvrdega, ki mu neznana  
 Brezumna milost je. Mehkota plašna  
 In ovčje milosrdje k tacemu  
 Sovrážniku krščanske naše vere,  
 Imena nemškega, to je slabótnost,  
 Pradédov nemških nedostojna, Geron!

**Gripo.**

Kakóv je svèt? Kaj stvorimò Slovenom?

**Hildebert.**

Pravični bog jih nam je v róko dal,  
 Umrtviti je treba jih. Pogáni,  
 Neverniki, Sloveni vrhu tega!

**Geron.**

Tu ukazujem Geron jaz jedin!  
 Da jih domóv ne izpustimo zdaj,  
 Ko imamo otéto nemško talstvo,  
 Vstanóvil sem; zakáj čemú trudili  
 Premnogo let smo se v privabo zvito

Pastirjev teh od črede? — Gripo naš  
 Največ je stvoril, njega svetovánje  
 Dolžnosť je slúšati, ko vprašamo :  
 Koristneje li bode nam in cerkvi,  
 Če pomorimo in iztrébimo  
 Slovene, ali jih samó zaprêmo?

Gripo.

Zapor in dobra straža je dovòlj,  
 Tako bi sodil jaz, a vi vkreníte.  
 Če jih pobijete, — Bojana meni!

Hildebert.

Čemú li polovico dela? Čin dovrši !  
 Zakáj li strážami nakládati  
 Skrbí si? Da napósled utekó li  
 Ter bode trud obíli ves zamán?  
 O kratkem a po krepkem! Smrt je nagla  
 Ter najtvrdnejša mirodéjnica.

Gripo.

Mi in Sloveni smo v velícem boji,  
 Težávno bode njih deželo vzeti.  
 Če umrtvímo vse voditelje  
 Z maščevalno silo in z brezupom  
 Ljutéje se postave básni v bran,  
 Negò če nádeja jim še ostane,

Da povrnó se po končanej vojni.  
 Upòr slabímo sebi na korist!  
 Samo zató krvi se branim jaz.

Hildebert.

Nič tega ne! Treba je, da zvé Slovén  
 Kedó smo Nemci, kaj uméjemo,  
 Kaj moremo, ko priletimo k boju.  
 Osòrni bódimo naródu temu!  
 S pogani se o miru ne pogájaj,  
 Prijázni treba nam slovenske nij,  
 Pokorščine jedine le od njih  
 I sveta cerkev hoče i naš kralj.  
 O tvrdoumnem se poganu nikdar  
 Ne nadéj mi, da se ti izprevéri;  
 Za to da jih zadene maščevanje  
 In meč, ki ga je blagoslóvil bog.

Geron.

Od kralja nemam povelénja nič,  
 Ob sebi treba, da ustanóvim.  
 A znaš li ti, kakó bi stvóril kralj?

Hildebert.

Da, znam. Nij strah me biti za poroka,  
 Ker vem, da bil kralj Ota, naš gospod,  
 Dostojen vedno Karla Vélicega  
 Največjega vladarja zémelj nemških,

Kateri níkdar nij mušíc precéjal,  
 V brezumnem pravdoljublji premekák,  
 Kadâr velíke tehtal je koristi  
 Države nemške ali obče cerkve.  
 Ne čítaš li, kaj stara knjiga piše?  
 Pri Vrdenu poklál on v dnevi jednom  
 Tisoče štiri petkrat sto je saskih  
 Neverníkov ter z mečem žél Slovene  
 Ob Dravi, Savi, do Ilíríka,  
 In Longobarde, papežu uporne. —  
 A cerkev ga zató prokléla nij,  
 Mej blaženíke rajske ga je déla.  
 Ta Karel, Nemcá pravega uzòr,  
 Sijájen vzgled je tudi Oti kralju;  
 Zdaj veš í tí, kaj tebi je stvoríti.

### Sedmi prizor.

Radulf (prileti z leve). Prejšnji.

(Zadaj za prizorom je krik, čuje se vpitje: naše orožje!)

Radulf.

Kakó li zdaj! Orožja si hoté,  
 Ki smo jim vzeli ga.



Hildebert (vstane plašen).

Orožje!

Geron.

Kam ste ga deli? Nij li shranjeno?

Radulf.

Na kupe zdéto je v stranskej sohôti,  
Odnesti mogel nijsem ga skriváje.

Geron.

Zakleneno?

Radulf.

Zaklenil sem.

Hildebert.

Li dobro?

Geron.

Takó mi bóga, izvóhali prevred so!

Hildebert.

Tu stati je opasno, ídimo!

(Otide.)

Gérôn.

Hoj, Radulf, petdeset junakov

Najboljših na crožje zberi. Teci!

Stoj! Skozi okno meče poberite,

Če morete. Ukaži naglo, naglo!

Ne daj jim do orožja! Brzo Radulf!

Da ne počaka tvrdo delo nas!

(Radulf otide.)

A možno je, da ne vedó še vsega.  
 Ti Gripo, idi in tolaži jih,  
 Dokler se mi pripravimo na boj.  
 Prezgodaj mi je krámola prišla.

**Gripo.**

Jaz li? Ne sméjem se pokazati,  
 Ker mislijo, da jim še tale stražim.  
 Najbolj, ako se umaknemo.  
 Evò, vsa jata se jih sem podí.

**Geron.**

Postoj! Pri durih sva. Opasno nij.  
 (Gripo se mu za hrbet skrije.)

## Osmi prizor.

**Tugomer, Volkan, Kajaznik** in drugi Sloveni.

**Volkan.**

Orožje naše sem!

**Vsi.**

Orožje sem!

**Kajaznik.**

Prijatelji, kakó je možno to?

**Volkan.**

Kak knez si tí, gostém da meče kradeš!

Tugomer.

Govôri, knez! Besedo nam si moško  
Zastavil tí, pošteno svojo vero,  
Ko smo na tvoje mírovno vabilo  
Šli k tebi. — Kaj zdaj znači to dejánje!  
Zakaj ne vrne se možém orožje?

(Geron (porogljivo).

Zakaj li, da počakaj, skôraj zveš.

(Obrne se in naglo z Gripom otide.)

## Deveti prizor.

Prejšnji brez Gerona in Gripa. Kesneje Bojan, Hotébor.

Tugomer.

Hoj! Gripo, Gripo! Nij li bil to Gripo?

(Poskuša odpreti duri, skozi katere sta odšla, a zaklenene so.)

Volkan.

Da, Gripo!

Tugomer.

O gorjé!

(Prime se za glavo.)

Prodani smo!

Kajaznik.

Perun gromóvni! Kaj nam je začeti?

**Bojan** (priteče s Hotéborom).

Možjé!

**Hotebor.**

Orožje zopet smo našli.

**Bojan.**

Sterímo duri, osvojímo ga!

Pomôzite, možjé! Orožje naše!

**Volkan.**

Kde? Ponje!

(Nekateri z Bojanom vró nazaj v sohoto na levej. Krik.)

**Tugomer.**

Mestislav, o Mestislav!

Ti Nemce si poznál, jedini ti!

Perún! Ti čul si Mestislavljev govor,

In mene slišal si zlosrečnika,

A nijsi strele na tvrdósti nebnej

Užgál in v prah porázil Tugomera,

Laží o Nemcih govorečega!

Bogóvi! Vi ste znali zmaja Gripa,

A nijste mi očíj odprli slepih,

Ušes takoj mi nijste oglušíli,

Ko sem poslušal izdajalske svete,

Da sem narôdu jaz pogubonoša,

Predaje Nemcem jaz jedíni kriv!

**Bojan**

(prileti nazaj s Tugomerovim orožjem v roci; tudi drugi prilajajo za njim, opasujóč meče in drugo orožje).

Ná, Tugomer, svoj meč!

**Volkan.**

Branímo se,

Kakòr volcjé priprti ostrozóbi!

Morana, tvoj do zdaj Volkàn še nij!

**Bojan.**

Orožje, Tugomer!

**Tugomer.**

Moj meč! Daj sem!

**Volkan.**

Vsem Nemcem prótivo zdaj stópm sam!

**Lastún.**

A tí nas vêdi, Tugomer, na Nemce!

**Bojan.**

Iz té tesnôbe ven pod nébo jasno!

Probijmo se pod nébo jasno ven!

Če nam brez boja ne dadé, to bijmo!

**Vsi.**

Ven, ven!

**Bojan.**

Midvá naprej, moj Tugomer!

**Tugomer.**

In če se ne probijemo na jasno,  
 Umrímo, kot junaci, v tvrдем boji!  
 Da verogubni psi ne porekó,  
 Ka so nas klali, kakor ovco krotko  
 Mesar pred hlevom kolje. Meč v desnico!  
 In ako treba je pogíniti,  
 In če Morana smrtonosna seza  
 Po národu slovenskem in po nas,  
 Dostojna móž in slavna bodi smrt!  
 Do kónj izkúsimo se proboríti.  
 Tam da zajaše, kdor se prime sedla,  
 Ter ako vsi ne moremo se spasti,  
 Da konči jeden se otmè od nas,  
 Ter v očevini da zvedé o veri  
 In tvrдем slovu nemškem brzo, brzo!

**Bojan.**

Te dúri raztešímo!

**Volkan.**

Dúri stráni!

(Mnogo se jih upré v dúri, katere se odpró.)

**Tugomer.**

Tod pridemo na dvor. Po dva in dva!

(Otidó na desno.)

**Deseti prizor.**

**Geron, Radulf, Gripo** z oróžnimi vojaki, nastope z druge strani.

**Geron.**

Kakó li to? Kde so pogani smrdni?

Pomôgel jim je bog njih, črni zlódej!

**Gripo.**

Ušli so! Hoj za njimi? Evo dúri!

**Geron.**

Utrte so!

**Radulf.**

Orožje so dobili!

(Pogleda nazaj v sobo na levo.)

**Geron.**

Kaj?

**Radulf.**

Prôstor je odprt in mečev nij.

**Geron.**

A zdaj okolo! V dvor! Tu je pretésno.

Iz dvora ven utečí ne mogó.

Prestreči moremo na potu jih.  
Okolo vsi! Zaprite vnénja vrata!

(Na levo z vojaki otide.)

### Gripo.

Sedaj Slovén jaz biti ne bi hotel,  
Še hipec díhanja a pôtlej smrt.

(Premolk. Gripo posluša. Zunaj za prizorom se čuje vedno kričanje in zvenkèt z orožjem.)

Užé začéli so poslednji ples.  
Ta igra nij podobna trízni vašej.  
Kakó to v slast poslušajo ušesa!  
Huj, vendar me pretresa neka groza!  
Brezumje! Kaj me peče drugih delo?

(Hoče skozi desne duri pogledati, a vrne se in zbeži preko odra na levo.)

Zdaj sem pritiskajo. Tu nij ostanka.

(Zbeží.)

**Dva Slovena** (pribežita skozi desna vrata na oder).

### Prvi Sloven.

A kam?

### Drugi Sloven.

Poskríjva se. O Svetovít!

(Tečeta preko odra v levo sobo. Za njima nemški vojaki z golimi meči.

Iz leve sobe se takoj začuje vpitje pobijanih.)



### Kajaznik

(pribeži ranjen, pade sredi odra. Nemšk vojak prileti za njim ter nastavi meč vanj).

Ne môri me, ka duša mi uhaja  
Iz udov ranjenih ob sebi sama!  
Ničesar nijsem stvoril tebi, Nemeč!

(Vojak ga prebode in gre na levo za družimi.)

(Nekaj hipov je oder prazen; krik od zunaj peša; ko utihne, stopi Geron z vojniki na oder.)

### Jednajsti prizor.

Geron. Radulf. Gripo. Vojniki. Kesneje Hildebert.

Geron.

Tako se dela naglo! Ali vse  
Leží? Preštej jih Gripo. Ti jih znaš  
Po lici in telesu.

Gripo (ugleda mrtveca).

Kajaznik!

Radulf (kažé v levo izbo).

I tu še dva sta.

Gripo (pogleda tja).

A boljárja nijsta;

Bojana še pogréšamo.

Geron.

Poišči!

Tugomera! Kde je Tugomer?

(Gripo otide.)

Hildebert (nastopi).

Stvorjêno li? — Bogú v višavi hvala!

Ta dan je vêlik dan, dogodek slaven

Vršil se nemški je, uspêh od njega

Utegne biti večji, nego mí

Sodíti moremo s človeškim umom,

Kakó propadli so? Braneči se?

Geron.

Braníti se jim bilo nij kedâj.

Mi s kopjem in tetivo smo prijeli

Razbujno zadaj, od straní in v čelo;

A mnogo mrtvih je vojnîkov mojih.

Radulf.

Junáško vojevanje bilo nij!

Geron.

Kdo sme pogániti potrebno délo?

Gripo (prileti).

Ušêl je Tugomer! Bojan ušêl!

Obá! Samó ta dvá!

Geron.

I baš ta dva!  
Prokleta roka, ki je tega kríva!

Hildebert.

Za njima! Ulovíte ja! Na konje!  
Zamán vsa kri, če ta dva ubežíta.

Gripo.

Konjikov meni brzo daj in konj,  
Takó mi gláve, da ja dohitím,  
Ker poti skrivne vem jaz bolje njiju.

Geron.

Ves vojni moj ostròg po konci vzdigni,  
Po umu svojem prosto ukazúj,  
Samó ta dva mi živa ali mrtva  
Povrni spet! —

---

# Četrto dejanje.

V Braniboru, prostor pred Tugomerovim domom.

## Prvi prizor.

Dva starca, (orožna, gresta mimo).

### Prvi starec.

Uj, grozodéjstvo!

### Drugi starec.

Séča iz preváre!

Jaz pámetujem osemdeset let,  
A tega slišal nijsem še nikoli,  
Ni v pesnih niti v pripovedkah starih,  
I bogom dedov naših je neznano.

### Prvi starec.

Kdor koli more gibati z mezíncem,  
Ta lok in strele, meč in kopje zgrabi!

### Drugi starec.

Vodíteljev, vodíteljev premalo!  
Najboljše so možé poklali nam.

Prvi starec.

Kam sreče, da i Tugomera nijso!  
Samó še njega ima vojska naša,  
Ker Mestislav je tudi se postaral.

Drugi starec.

Bogóv mi, sreča res. On vé mladino  
Razžígati, kakòr nikdár nobeden.  
Ta nas utegnil zdaj bi še otéti  
In maščeváti bratov za ubòj.

Prvi starec.

Povrnil li nijeden z njim se nij?

Drugi starec.

Bojan in on. Ostále so posekli,  
Na kose, kakor se v mesnici seče,  
Z jedjó in pitjem pogostívši jih.

Prvi starec.

Bogovi sveti, krivdo karajoči!  
Res možno li je delo to človekom,  
Držéčim na ramàh po konci glávo.

Drugi starec.

Jaz bi do zdaj ne bil nikdár verjél!

**Drugi prizor.**

Spitignev. Prejšnja.

Spitignev.

Možá, novice slišimo krvave!

Drugi starec.

Krvave, grozonosne vsem Slovenom!

Spitignev.

In kdo je kriv, da se je to godilo?

Prvi starec.

Nesreča naša.

Drugi starec.

Od bogóv poslana.

Spitignev.

Neumni smo, a ne nesrečni, brata!

Čemú imamo li, poslušamo

Voditelje, ki narod várajo,

Ki smelo nas zagrézajo v pogubo,

Obetajo koristí, govore

Lepó, a prazno ter neumno vse!

Ničesar ne stvoré, ker ne uméjo,

Ne čute v sebi volje ni močí.

Ti, ti so krívi vse nezgode naše!

Kdo ima klanje to na svoje] duši?  
 Kdo Nemcem je pod ostri meč poslal  
 Dve izpod trideset slovenskih glav?

Prvi starec.

Da kdo?

Drugi starec.

Samí so šli, pozvani bili,  
 Preveč so upali sovražniku!

Spitignev.

Otrokom oznanjúj to plúhko basen,  
 Ne meni, ki imám očí odprti,  
 In gledam z njima, vidim, slišim tudi,  
 Zató na tanko znam, kak ó, zak áj?  
 Z menój li hčeta iti v zborovanje,  
 Tam krivca razodenem vsemu svetu,  
 Oblíčim izdajníka po imeni!

Drugi starec.

Izdájnika?

Spitignev.

Takó velím.

Prvi starec.

Nemôžno!

• Spitignev.

Z menój hitíta v národno zboríšče,  
 Tam zvesta vse, o kom je moja sumnja;  
 Dokaze imam, kakor jasni dan,  
 Ne more obraníti se!

Prvi starec.

Gorjé!

(Otidó.)

### Tretji prizor.

Bojan. Grozdana. (Prideta iz Tugomerovega dvora.)

Grozdana.

Predrági! prav li je, da govoríva  
 Samó o srci svojem in ljubezni,  
 Mislèč o sebi vedno v tej bridkosti,  
 Ki je zadela s tôboj, z mánoj vred  
 Slovene vse od Nemcev laževércev?  
 Nij prav, Boján! a Lada milozarna  
 Oprôsti mi, ka reči ti ne morem:  
 Orožje primi, líti, prvi bodi,  
 Kder starci naši govoré o boji,  
 Kder lok zvenčí in ratni konj rezgáče,  
 Kder séčne rane padajo na Nemca;



Zdaj nij dostojno, sládko se ljubíti,  
 Doklèr nam spásena še nij očína,  
 A lice nje še nij krví oprano! —  
 Takó ménila sem poprej na skrivnem,  
 Da bodem govoríla drazemu  
 Ob takej príliki, — a zdaj ne morem,  
 Ne morem te pošíljati od sebe!  
 Gorjé mi! Kaj poreče bábica?

Bojan.

Kaj li poreče, Grozda?

Grozdana.

Da te ljubim

Nad očevíno svojo, kar nij prav.  
 Jaz véim, da bábica bi rekla to.  
 A tí, Bojàn? Ne misliš li i ti  
 Kar babica, a vendar ljubiš mene?  
 Bojàn! O, prosim te, povej mi to.

Bojan.

Da ta nesreča, ki je nas prijéla,  
 Ne bila toli bi krvavo-grozna,  
 Očini našej in Slovenom vsem,  
 Ter smel bi misliti o sebi samem,  
 Jaz hváľiti utegnil osodo,  
 Ki me v opasnost je postávila,  
 Ter mi takó odprla srce tvoje.

**Grozdana.**

Uboga jaz sramujem se te, drági!  
 Ka sem razburjena odkrila ti  
 Skrivnosti, v svojem srci dolgo tléče,  
 Jaz prva, deva, o negodnem času.

**Bojan.**

Ne stídi svojega se čuta, devče!  
 Ki me v neblagej sreči je blažil  
 Ki bode me hrabil na vsacem delu,  
 In veselil mi dušo v boji ljutem,  
 Ko grom na Nemce z mečem krvopivnim  
 Razjárjen pošljem za očino sveto!

**Grozdana.**

O, jaz si nijsem mogla kaj, verúj,  
 Ko zopet videla sem tebe zdravega,  
 Na domu zopet iz krvavih Nemcev!  
 Da koliko tedaj sem pretrpéla,  
 Ko ste odhájali iz zemlje naše!  
 Čútili svi i jaz i Zorislava  
 Nesrečo, ki je bila še nevidna.  
 Bojéča se plakála Zorislava  
 Po Tugomeru, jaz sem jo tešila,  
 A duša mi od straha trepetála  
 Života tvojega.

**Bojan.**

Grozdanka moja!

Grozdana.

Potém prilêtel je pred vama glas,  
 Da ví ste vsi pokláni iz preváre,  
 Le Tugomer in neki drug njegov  
 Da sta utekla jedva preko mêje;  
 A kdo je Tugomerov ta továriš,  
 Kateremu nij znal nikhó imena,  
 Jaz nijsem mogla vprašati ni htéla:  
 Trepétna bala sem se poročila,  
 Da nijsi ti otél se s Tugomerom,  
 Da v Nemcih je krvavi konec vzel  
 Boján moj ljubljeni!

**Bojan.**

Prišél sem vendar!

Grozdana.

Kadàr zavpili so, da Tugomer  
 In mož njegov sta zdrava vže domá,  
 Na prag stopíti mogla nijsem ven;  
 Sedèč na stolci v duri sem strméla  
 Z očmi, kedáj, kedáj odpró se duri;  
 Kedó li vníde k meni s Tugomerom? —  
 Bogovi blazi, bíl si tí, Boján!

Ne znam, kedáj, ne znam, kakó, a vém,  
 Da sem zavpíla in planíla k tebi,  
 Na tla pred tôboj pala.

Bojan.

Jaz prižél

Grozdano potlej k srcu, kakor zdaj.  
 Počakaj, devče mílo! vse bridkosti,  
 Vse muke, kar si meni pretrpéla,  
 Povrnem jaz v naróčaji ti bračnem.  
 O, nádejem se časom lepšim skôraj:  
 Pobedonôsni pridemo iz boja,  
 Za krí slovensko Nemcem odmestívši,  
 Sovrážnike od stare meje dédne  
 Odgnavši priborímo zopet mir!  
 Tedáj i tebe jaz na dom povêdem,  
 Ter kakor ptiča v mračno-tihem logu  
 Spletála v vesni bodeva si gnezdo,  
 Živéla v društvu srečnem.

Grozdana.

O Boján!

Bojan.

Čuj, Tugomer! Denes je národ v zboru,  
 Ter ménim, da hoté me kam poslati.  
 Predraga, k Zorislavi se povrni  
 In pómni me!

Grozdana.

A tí najprvo

Očino sveto pómni, dragi moj,

Ter po očini pómni tudi — mene!

(Otide.)

### Četrty prizer.

Tugomer. Zorislava. Rastko.

Tugomer.

Ti li, Bojan? Da malo me počakaš!

Rastko.

Kam pojdeš, oče?

Tugomer.

V zbor.

Rastko.

Da grem s tobój,

Tugomer.

Premlád si zdaj in prešibák še, Rastko,

Pri materi ostani.

Rastko.

Ne, s tobój!

Pri materi nij zbora.

**Tugomer.**

Ne hodi tja!

Možjé so tam kosmati, starci sivi,  
Ki izpod čela strmo gledajo,  
Srdíti govoré besede jezne;  
Tí bi se jokali.

**Rastko.**

Ne, pri tebi, oče!

**Tugomer.**

A kaj bi v zboru delal?

**Rastko.**

Róko vzdignil,

Kadár bi ti jo vzdignil in Bojàn,  
Da vojno z Nemci grdimi začnimo.

**Tugomer.**

Od kod nedolžno dete zlatoglavo  
Užé je zvédelo, kar govori?

**Zorislava.**

Od bábice, ki z njim se razgovarja  
O vojnah, zborih in zakonih naših. —  
Povej mi, kam si zdaj užé naménjen?  
Prezgodaj je. — Tugomer, ti družje moje!  
Bojím o tebi se, če prag prestopiš,

Bojim se, ako te ne vidim sama;  
 Trepečem, izgubíti večno te!  
 Oh skôraj prídite mi, blagi časi,  
 Da bi domá ostajal ti, ne hodil  
 Po takih smelih potih, kakor zdaj!  
 A páziti se hočeš, Tugomer,  
 Izreci to besedo!

Tugomer.

Mirna bodi,

Ter nepotrebnih si strahóv ne delaj!  
 Ne vidiš li, da ima Tugomer  
 Posebno svojo srečo od Perúna?  
 Nadvladal sem dozdej nezgodam vsem,  
 Zatorej upam i bodóčnosti. —  
 Tí z materjo se vrni, Rastko moj,  
 In príden bodi, ko vrhá dorasteš  
 V junaka vrlega, s sobój te vzamem  
 Na rat in zbor.

Zorislava.

Poslušaj, Tugomer!

Ne delajte ničesar, kar bi vas  
 V pogubo vrglo zopet in v opásnost.  
 Bojàn, i tebe prosim, da smotrívo  
 Nam si pazíte drazege života!

**Bojan.**

Kar mogli bodemo.

**Tugomer.**

Tegà dovòlj!

Otidi, Zorislava! Govoríti

Z Bojanom slôvo zdaj žcíím na samem.

(Zorislava otide s sinom v dom.)

## **P e t i p r i z o r .**

**Tugomer. Bojan.**

**Tugomer.**

Jaz idem k Mestislavu staremu,

A ti poišči Batoga takój.

Popréj se treba je dogovoríti,

Da zložnj krépkó stópimo pred národ,

Ker obča rat samó nam, v jednem polku

Poštêno zbrana vsa na Nemce vrage,

Dobíti more še pobedo slavno.

Ti znaš, da z Batogom in Mestislavom

Povsód si nijsmo ravnohotni bili;

A to je treba, da se zdaj popravi.

Doklêr prokleti tujci nam preté

S pogubo in zatôrom; bila bi grehota,

Ruváti mej sobój se o prvenstvu



In sebi samemu ne odoléti.  
 Prevériti jaz upam Mestislava,  
 Ti Bátoga izkusi prekloníti.

**Bojan.**

Povem mu vse, kar govoriš mi zdaj;  
 To móžu je veglásnemu razumno.

**Tugomer.**

Govôri, kar ti srce dá na jezik,  
 In s tem ne moreš govoríti krívo!  
 Težave bode stalo v zboru nas,  
 Razplameníti duše v ogenj živi,  
 V krepósti bojne prebudíti národ  
 Preplášení, brezupni, vrtoglávi  
 Od gróze in strahú krvníkov Nemcev.

**Bojan.**

Govôri jim besedo gromonôсно!

**Tugomer.**

Jezíkov če mi sto dadé bogovi,  
 Presílen glas, razlegajóč se širno  
 Po očevíni od polján v lesóve,  
 Z goré v dolíno do zadrúge zadnje:  
 Slovenom v krí ne mogel bi vcuríti  
 Kipečega sovraštva, ki mi vrè  
 Na Nemca, divjo zver v človeškem lici!

Požára maščeválnega samó  
 Nekoliko, Perún! iz mojih žil  
 Pritoči drugim tudi v lene žile,  
 Jedínej polóvici mož slovenskih —  
 In slavna trizna bode bratom našim  
 S krvjó in ognjem, a ne s pitjem médnim  
 Za njih ubòj; — nikoli strave take  
 Nij gledalo še Dážbog-solnce jarko,  
 Po nebu prestopáje nad zemljámi.

**Bojan.**

Raduje se mi duša, Tugomer!  
 Ko slišim táko glagolánje hrabro  
 Iz ustnic tvojih, miroljubnih vedno.  
 O, da si tí poprej takó govoril,  
 Ne poslušáje zmaja nemškega,  
 Ki se je bil slovenski preoblekel —  
 Okájani, prokleti Gripo vražji!  
 Svaríl sem te zamán, o često, često!

**Tugomer.**

Od tebe je ta govor oster nož  
 Prijatelj v srcé. Ti, brate mili!  
 Ki vselej znal si misel mojo vsako,  
 Da kônči tí ne oponášaj bridko,  
 Kar me morí po dnevi in po noči;

Ne búdi mi brezplôdnega kesanja,  
 Ki mi razjéda, kakor črv, otróbo,  
 A vendar dejstva dovršenega  
 Z vrhú zemljé izbrisati ne more.  
 O, zdí se mi, kakòr bi videl časi  
 Na lici braniborskih déčkov mladih,  
 V obrazu strhlem starcev tresonogih,  
 Da svèt je moj, da jaz sem kriv jedini,  
 Ka je poklanih dvájseti in osem;  
 Tedàj gnev prime samega me ná-se,  
 Da vsako misel bi proklél, gojêno  
 O míru in zlokôbnem shodu nemškem.  
 Zakáj v otròv beseda vsaka blaga  
 Užé nij prestvoríla se mi v grlu,  
 Ko sem govoril slepec jo o Nemcih  
 I vas slepíl! — Bojàn, to me bolí!  
 Jedina krí potokoma in spas  
 Očíne drage od sovražnikov  
 Izpere madež ta mi iz spomína.

**Bojan** (prime ga za roko).

Ne sodi krivo, dragi Tugomer!  
 Jaz nijsem oponášal greha tebi  
 In tega nikdo ti nikdár ne drzne.  
 O, jaz te znam in zna te narod ves.

Popráviti je vse, ter od krvi  
 Ubitih bratov očevini vzraste  
 In nam svoboda tvrdnejša od prve,  
 Nesreča preloži se v blagoslov.

**Tugomer.**

O, da bi ti prerokoval resnico!  
 Pokojna vest me v skrivnem srci teši,  
 Svedóčiti dolžán je ves mi narod,  
 Da bilo mi do njega je blaginje,  
 A ne do svoje. Ako sam o sebi  
 Kedaj sem koli mislil, bil mi tudi  
 Tedaj le národ prva skrb je vedno.  
 Pomóte take, ter njih kazni bridke  
 Učé modrósti nas v bodoča leta.  
 A idi zdaj, Bojan, dovrši dobro.

(Bojan otide.)

## Š e s t i p r i z o r.

**Tugomer** (sam).

I on užé me kara, da sem stvórl  
 Jaz sam! Kar drugim vidim na obrazih,  
 Kar neprijateljska zavist mi sika  
 Poniglavo na úho, to zdaj slišim

Iz mislij drazega prijatelja!  
 I on dolži me: ti si kriv jedini,  
 Da nôsi črno rizo tóliko  
 Nevést in ljubic, žén, roditeljev,  
 Ter séster solznih, žalostivih bratov.  
 Če mogla je v njegovo dušo melko  
 Sumnjiva misel vjésti se o meni,  
 To kaj poreče mnogoglava čreda,  
 Ki hrohotá vesela se, ko vlije  
 Skriváj klevétnega otrôva v čašo  
 Možévi, ki jej hotel je medú —  
 Nesramna jata, ki gotova vselej  
 Metáti z blátom ga in kámenjem,  
 Kdor svoje vse je za-njo dati žêlel,  
 Žívót in trud in zdravje in veselje?  
 A véruje mladina brzosodna  
 In topa starost sumnji vedno rada.  
 No stojte, vi klevétniki nečisti!  
 Jaz gibljem še, ter kite krépké nosim  
 In duh močán, kakor poprej nikoli!  
 Kar trideset junakov jedva more,  
 To morem sam in rávno voljo imam.  
 Če kriv sem res, izdajstvu tujemu  
 Obvisel v mréži, neusmiljen náuk

To meni bodi in narôdu vsemu,  
 A tebi kazen sramotljiva, Frank!  
 Sloveni prvič vidimo nad toboj  
 Sovrážnikom, da vsako pospešilo  
 Svobôdno je, ko borba smrtna teče  
 O národnem korénu, o gospodstvu.  
 Učil si ti me sam zakonu temu,  
 Ki duša moja se grozi o njem,  
 Iz pekla si prinesel ga na zémľjo;  
 Sedáj gorjé i tebi, gad plazivi!  
 Zaklál li nam si drobno četo naših,  
 Slovenov diha mnogo še na svetu,  
 Mej njimi diha Tugomer vam strášni!

(Otide.)

### Sedmi prizor.

Spitignev. Braniborci.

Prvi Braniborec.

Baš ta je dom njegov.

Spitignev.

Ti pojdi ponj,

In reci mu, da smo prišli poslani

Možjé premnôžno zbranega naroda,

Ki Tugomera zove na odgovor.

(Prvi Braniborec v dvor otide.)

Drugi Braniborec.

Kaj ménite, li pride ali ne?  
 Ukazováti je on vaje bil,  
 Ne pokoríti se.

Tretji Braniborec.

Da vidimo!

Spitignev.

Pazite, koli se junák prepláši,  
 Kadâr mu vržemo besedo v lice,  
 Priimek Tugomerov v véke vékom,  
 Doklèr na nebu sije solnce sveto,  
 Doklèr o nas se bode spominjalo  
 Mej živimi narodi vrhu zêmlje,  
 Priimek: izdajník!

Vsi.

Izdajník!

Prvi Braniborec (pride iz dvora).

Doma ga nij!

Drugi Braniborec.

Če se je kam zakril?

Tretji Braniborec.

Kakó o nas je zvedel?

Spitignev.

Daleč nij,

Počakajmo ga tukaj malo časa;  
Osórnej sodbi vtêči mu ne dajmo!

Tretji Braniborec.

On pride sam; čemú li čakati?  
Ne bodete bez truda o izdajstvu  
Obličiti ga z óči v óči mogli!

Spitignev.

Čemú li treba nam obličevánja.  
Kar vidi vsak, kedór brez vida nij?  
Ti, kakor zdi se, v zboru nijsi bil,  
Kateri se užé začél je davi,  
Drugače ne bi nam govoril tega,  
O čemer ves je narod jednodušen.

Drugi Braniborec.

Ni mene bilo nij s početka tam;  
Povédite, kakó so govoríli?

Spitignev.

Poslušaj! Kaže vse, da Tugomer  
Premišljeno župane je izvabil  
Na zémľjo nemško preko meje naše,  
Ter jih pogubil tamkaj. Sam bi rad  
Nam vladal in zató lestivo s Franki



Na tihoma se bil je dogovóril.  
 Da spómnite se, kdo li vedno z Gripom,  
 Ki siloma otél od nas je tále,  
 Prijaznil se in tajno šepetál?  
 Prijatelja sta bila si največja,  
 Skriváj stiskála vedno glávo h glávi,  
 Lokavi Gripo in naš Tugomer.

### Drugi Braniborec.

Da, res je to. Jaz sem ja videl sam.

### Spitignev.

In znate li, kdo najbolj nagovarjal,  
 Da šlo je v Nemce trideset Slovenov?  
 Kdo? Tugomer, jedini Tugomer!  
 Prevzetne hvalil Nemce, kar je mogel,  
 Slavil jih vedno, da so miroljubni,  
 Samó če mi jim damo róko verno.  
 A kdo jih najbolj je poznál? — On sám,  
 Ka bil mej njimi je zaplénjen dolgo.  
 In ako li je umno kdo prerekel  
 Bojanu ali njemu kakšno reč,  
 Psovála sta, zapódila ga srámno.

### Tretji Braniborec.

To nij samó ob sebi!

Drugi Braniborec.

Izdajník je!

Spitignev.

Samó ob sebi! A kakó li to,  
 Da baš je Tugomer ušel jedini?  
 (Bojàn le Tugomérja senca je,  
 Obtôrej ga ni v misel zdaj ne jemljem)  
 Kakó Lastún ne, ni Volkàn, ni drugi?  
 Zató, ker s Franki vragi je soglasno  
 Premišljaj in iskaj, prodati národ.  
 Podmičen je, — porazi ga Perún!

Vsi.

Porazi ga Perún!

Spitignev.

Izkušal bode,

Kakó bi se lestivo izgovóril, —  
 Vi znate gladki njega, ostri jezik,  
 Ki nam je tólike nesreče kriv —  
 A mi mu hočemo odgovoriti,  
 Kar izdajníkom kletim je pristojno.  
 Pred narod zbran dolžán je iti z nami,  
 Po starej pravdi sójeno mu biti.  
 Odléti glava mu in kri izteci  
 Po zemlji črneji, ki je ne popije,

Ter nesežgan, nepokopán, bez trizne  
 Na sodnjem brdu v smradu svojem lêži,  
 Vranóve gladne pasi izpod neba!  
 Smrt nanj!

Vsi.

Smrt nanj!

### Osmi prizor.

Prejšnji. Zorislava. Kesneje Tugomer in potem Bojan.

Zorislava (pride iz hiže).

Kdo vpije tu besedo strahovíto,  
 Kaj hočete pred domom Tugomerjim?

Spitignev.

Hoj, tvojega možá.

Zorislava.

Domá ga nij.

Spitignev.

Zató ga čakamo.

Zorislava.

A kaj bi radi?

Drugi Braniborec.

Da pojde na sodišče národno  
 Po starem zákonu pradedov naših,  
 Ker Nemcem je izdál slovensko vlast!

Zorislava.

Da Tugomer? Klevétnik, lažeš! lažeš!

Drugi Braniborec.

Ne, žena, kar ves narod govori,  
Resnica je. Tvoj mož je izdajník,  
Od Nemcev mito jemlje.

Tugomer (vrnivši se, naglo pristopi).

Kdo?

Spitignev.

Ti sam!

Tugomer.

Pes!

Zorislava (oklene se ga).

Umoríli bi te radi!

Zavpíj, če ne, zavpíjem jaz. Možjé!  
Nij izdajník moj Tugomer, možjé!  
Mirujte.

Drugi Braniborec.

Kaj mej nami hoče žena?  
Odpravil nas je narod zbrani. Idi!  
Narôdu zagovarjaj se!

Bojan (tudi naglo pristopi).

Kaj délate?

**Zorislaya.**

Bojan pomôzi! Umoré ga mi!

**Bojan.**

Kogá?

**Spitigneu.**

Mi izdajníka Tugomera.

Na sod ga préd-se kliče národ zbrani.

**Bojan** (iztegne meč).

Skovír predrzni! ti li . . . .

**Tugomer** (prime ga).

Molk, Bojan!

Če moj prijatelj si, pokôjen bodi!

**Bojan.**

Svobôdi me, da jezik prenesramni

Izrujem mu iz otrovânih ust,

Da starem, kakor zmijo, govnoslovca,

Ki skrúni Tugomérovo poštênje!

**Tugomer.**

Pokôjen bodi, moj prijatelj dragi!

Ne vidiš li, da sva brez vse družíne?

Na sodbo idem, nehčem, da bi rekli

Ljudjé mi, kadar koli ti: nij smèl

Postáviti se nam z obrazom vedrim,

Strašljív se je odgovoru odtegnil.

**Bojan.**

Doklèr še imaš meč, ne padaj v róke,  
Ljudém, ki Spitignev je njih glavár!

**Spitignev.**

Jaz nijsem sam. Vsi družno smo prišli.  
Kaj mene laješ?

**Prvi Braniborec.**

Mi poslani smo.

**Drugi Braniborec.**

Ter z nami pojde sam rad ali síljen!

**Bojan.**

On síljen?

**Tugomer.**

Stoj, Bojan, ne žugni mi!  
Prebíl uže sem mnogo za ta narod,  
In pretrpéti imam tudi to,  
Da poplatí mi delo trudovíto  
S klevetjem grenkim. — Bodi mi prijatelj,  
Mirúj, ne brani mi, otídem zdaj,  
Ti ženo mojo skrbno v dom izprémí,  
Ter pridi za menój, ker bodem te  
Potréboval.

(Odhaja, ljudstvo za njim.)

**Bojan.**

Jaz takòj za toboj pridem.

**Zorislava** (pade na tla).

Na pomaganje! Jaz umíram! O,  
Moj Tugomer, ne hodi proč od mene!

---

# Peto dejanje.

Pri gozdu pred Braniborom. Po bitvi. Mrači se; kesneje mesečina.

## Prvi prizor.

Slovenski vojnici, prvi in drugi **Braniborec** gredo prekó odra; nekateri hodeče ranjence podpirajo.

### Prvi Braniborec.

Zakaj li zbíramo se za ozídjem?  
Podoba, kakor bi plahí bežáli.  
A vendar nijsmo izgubili bitve.

### Drugi Braniborec.

Pri nas sta vojevodovála Batog  
In Mestislav, zató smo krépkó stali;  
A v levem krilu, kder je Domostroj  
Bil povelítelj, péšali so naši,  
Lastúna in Hotébora želeči.



**Prvi Braniborec.**

Za to li zdaj bežimo v Branibor?

**Drugi Braniborec.**

Stopiva brže, drugi so užé

Pred nama vsi do malega.

**Prvi Braniborec.**

Hitíva!

Ko v mraku bi se Nemci zmislili

Udáríti za nami in goníti:

Neumna smrt je kopje ostro v pléči.

**Drugi Braniborec.**

Krváv je bil ta dan.

**Prvi Braniborec.**

A kaj še bode?

**Drugi Braniborec.**

Ne boj se mi. Takó mi Rujevita!

Pognáti hčemo Nemce veličáve,

Da skokonógi potekó domóv.

(Otideta na desno.)

---

## Drugi prizor.

**Mestislav** od leve, **Batog** od desne strani.

**Mestislav.**

Vse dobro li?

**Batog.**

Vse. V rédu se pomiče

V ozidje vojska naša; tam jedila

Za mnogo časa imamo obilo.

Lehkò počakamo, da naši sli

Na rat Bodriške brate razvneó,

Ter družno zapodimo Nemce naglo.

**Mestislav.**

Pokazal je ta dan, kaj vrhu vsega

Nesrečja moremo. — O, truden sem!

Počívati je treba spet; počakaj

Trenotje me; matôra kost nij ratna.

**Batog.**

Počij.

**Mestislav.**

Nocój mrtvih ne moremo

Pokôpati ni ranjenih pobrati

Vseh; jutri hočemo.

**Batog.**

Ne skrbi sam  
O vsem; čemú smo drugi še na svetu.

**Mestislav.**

Ti si, da, Batog, ali kde so óni,  
Ki so skrbeti védeli, Volkan,  
Lastun, Hotebor, kde?

---

### **T r e t j i p r i z o r .**

**Bojan** (naglo od desne stranf). **Prejšnja.**

**Bojan.**

Kde je Tugomer?

**Batog.**

Utegne biti vže domá.

**Bojan.**

Nij ga!

**Mestislav.**

Poročal nikdo nij, da mrtev je,  
Mej ranjenci nikdér ga nijso naši.  
Kakó li to, da sta ločila se?  
Ti v boji bil si na njegovej stráni.

## Bojan.

Do pôlu dné sem bil ter videl čuda,  
 Katerih do sedaj o Tugomeru  
 Junáškem še nikdár. Kot prost vojník,  
 Če tudi vaju, glava biti vojski,  
 Razsédnivši, odgnavši konja daleč,  
 Mej prvoborce stópil z mečem v róci,  
 Kožéni ščit drzé z levíco préd-se,  
 Kosíl je Nemce, kakor travo poljsko,  
 S krvjó obrôčen po jeklénih prsih,  
 Po ščítu, šlemu, po obličji groznem;  
 A kdor je v boji Nemcev trčil vanj,  
 Zagrmel ga na tla je v krv obilo,  
 Ki v rekah tekla je okolo njega,  
 Gomile mrtvih je plavila dalje, —  
 Nad njimi on, kot smrtni Rujevít,  
 In Trés pred njim je lomil ude vragom!  
 A kadar v boji strahonôsnem spazi  
 V sovražnej četi Gripa izdajníka,  
 Tedaj ga zviije srd in maščevánje,  
 Ter kakor lev, ki ležal je v brlogu,  
 A še denès nij gonil ni boríl se,  
 Takó i on, pozábvši ves trud,  
 S krepóstjo udov čilih prerójeno,

Vzdivjá naprej, zavpije: „evo Gripa!“  
 In trčili za njim smo vsa družína,  
 A v stiski jaz tedàj sem ga izgubil,  
 Ves dan ga potlej nijsem najti mogel.  
 Po boji sem iskàl ga tu ter tam,  
 Dobíl ga nijsem; zdaj se vrnem zopet,  
 Če kde globoko iz mrtvih ga izkopljem.

(Otide.)

### Č e t r t i p r i z o r .

Mestislav. Batog.

Mestislav.

Perun ne daj, da bi resnica bilo,  
 Česàr se jaz bojím z Bojanom vred.

Batog.

O Tugomeru?

Mestislav.

Da. To zopet nova  
 Nesreča bode: Tugomerja smrt  
 Po izgubljenem boji tega dneva.

Batog.

Sedàj vojníka vsacega je treba.

## Mestislav.

Najprvo Tugomera, ka denès  
 Vam vsem, ki ste ga drzni obsojali,  
 Okrívľjali zle volje in izdajstva,  
 Kar bila je nesreča naša sama  
 In zmota, ako tudi pogubľíva,  
 Pokazal je pred svétom, kaj on more,  
 Ko z mečem stati je na strašnem mestu.  
 Kričávi národ je razúmel v boji,  
 Da Tugomer je njega desna roka.

## Batog.

Slovenom vsem užé je slavno znano,  
 Da Tugomer se dáles je boríl,  
 Kot divji tur, najhrabrejši mej nami.

## Mestislav.

A pómniš, da je mene stalo truda  
 Velicega in mnogih besedíj,  
 Ko sem ga bránil v zboru narodnem  
 Razbúrjenim tolpám, ki vanj režále,  
 Vpijóč izdajstvo mu v goreče lice.  
 Denès pokazal Tugomer je blagi,  
 Da razžalítev pozabíti uméje,  
 Kadar očína potrebuje sinov.  
 Na misli bila mu opásnost obča,

A ne osoba svoja in imé.  
 Boríl se je i on, ter kakor veste,  
 Njegóv denès je venec prve slave;  
 Jaz sôvraž sem mu bil, a zdaj ga hvalim.

Batog.

A Tugomer z nesrečnim svojim svétom  
 Slovenom dal je tuge miro polno,  
 Ker on je kriv, da v Nemcih so poklane  
 Najboljše naše gláve. To ve národ,  
 Zató ga je obsojevál.

Mestislav.

Nij vsêlej

Večine hrupne brzoustna sodba  
 Jedina prava. Boljšim, úmnejšim  
 Možém dolžnost ljudém je svetováti.  
 Na priliko, zdaj ti veljavo imaš,  
 Ne méniš li, da bili odoléli  
 Denès bi Nemcem, da je Tugomer  
 Na levej stráni povelítelj vojski,  
 Kakòr mu pristoji?

Batog.

Vse to je možno;  
 A narod bil je ljuto nanj razkáčen.

## Mestislav.

Sedaj stojé jim dejstva pred očíma,  
 Ter mogli razuméti so na novo,  
 Da Tugomérov je Slovenom treba.  
 Te misli ne mozímo pozabiti;  
 Poprávimo, kar v vihri smo grešili,  
 On zopet bodi vojevoda nam.  
 Komú koristiti mogó osebe,  
 Katere brez močí so mej narôdom?  
 Borímo zdaj se o slovenstvo z Nemci,  
 Svobôda na pogíbelji je naša,  
 Loví nas smrt s krvavim mečem v roci,  
 Vlastém se dednim konec prorokuje:  
 In v takej bédi ne bi pozabili  
 Stvorjéne krivde in sovráštva li?

## Batog.

Kakó bi jaz pomogel, sam ne vem.

## Mestislav.

Uže sem rekel ti, da se potrúdi,  
 Prijatelje pregovoriti svoje,  
 Da izročímo Tugomeru zopet  
 Vrhóvno vojevodstvo. To stvoríva,  
 Če zložna bodeva si, ti in jaz.



**Batog.**

Nikoli mu prijatelj nijsem bil,  
 A rad se tvojej pokorím besedi,  
 Če méniš, da nam pridováti more —  
 Samó, če je še živ? — Otidiva  
 Domóv sedàj, skrbé užé o tebi,  
 Ter noč je. Blizu je sovražnik Nemec.

**Mestislav.**

Bojàn ne vrne se.

**Batog.**

Našél ga nij.

(Otideta na desno.)

## Peti prizor.

**Vrza** (zblaznéla, od levčee; sivi lasjé jej visé po licih, s palico preti mesecu, na pol pojóč).

Ha, há! Perúnišče perúnasto!  
 V obèt ni poljske miši ne dobodeš.  
 Hu, hú, hu, hú! Jaz imam sovo v glavi,  
 Z očima pomežkúje, hú, hu, hú!  
 In tébi smeje se na glás, Perún!  
 Triglavu trebušátemu se tudi,  
 Ka slép ob treh glavàh je, kakor krt,  
 Ne vidi, kdo mu dima v nos pošilja.

Perún! Triglàv! Kdo ima v čislu vaju?  
 Me babe rógamo se vam bogóvom.  
 Vidvá bogóva? Kakšna? Kdo je rekel?  
 Slovene bijeta, a Nemcev ne!  
 Zakáj ne ženeta jih iz očíne?  
 Prc! Kdaj se Nmec sraka bal je vaju?  
 Dejála sem, močeráda zakoljímó  
 Ter vama dajmo vsacemu po dva kraka,  
 A nikdo nij poslušal Vrze stare.  
 Na vrhu drevja graketájó kavke  
 In trébe si peruti s kljunom črnim,  
 A vsa slovenska zemlja k višku gleda,  
 Ko jej o volku sivem prorokújó:  
 „Po mráku se priplazi volk, sív volk,  
 Triglava hápne z belimi čeljustmi,  
 Perúna s hrama na zemljó potegne  
 Ter sebe in volčíce pogostí.“ —  
 Kakó zdaj vama hrbet, rebro poka!  
 Kam dela sta, krvníka, sine moje:  
 Vedrína, Vologlava, Tugomera?  
 Div, ti povéj! — Zakaj i ti molčíš,  
 A kličeš, kadar te nikdó ne prosi?  
 Proklet na véke bodi, Div, Div, Div!

(Otide na desno.)

## Šesti prizor.

Dva vojnika od leve strani, potem Zorislava.

Prvi vojniki.

Hodiva brže.

Drugi vojniki.

Ognji so vže blizu.

Prvi vojniki.

Udariti hoté po noči ná-nas.

Drugi vojniki.

Ne bój se mi! Ozidje krije grad.

Zorislava (od desne priteče; hitro).

Ne znata li, kde Tugomer je moj?

Možá, pokažita mi k njemu pot!

O, nij ubit! O, ne! A kam je izginil?

Prvi vojniki.

Hoj, Zorislava!

Drugi vojniki.

Hodi tod po noči?

Opasna glavam ženskim hoja nočna.

Prvi vojniki.

Sovražniki so blizu, žena, béži.

Zorislava.

Povédita, možá, o Tugomeru,

Recita jedno slôvo, prošim vaju.

**Prvi vojniki.**

Po noči ga ne najdeš, z nama hiti  
Domov, kder imaš dete. Pazi se!

**Drugi vojniki.**

Če nehčeš, — siliti ne moreva.

(Otideta.)

**Zorislava.**

O Tugomer, zakaj te nij?

(Hoče oditi na desno, postoji ter posluša.)

**Glasóvi!**

Možjé prihajajo! Sovražniki

Li blizu so? — Zdaj umoré še mene!

O dete sladko! — Kde si, Tugomer!

Prikrijem se, da otidó.

(Skrije se v grmovji.)

**Sedmi prizor.**

**Tugomer** smrtno ranjen, naslanja se o **Bojana** počasnim korakom.

**Tugomer.**

Ne morem! Tu polóži me, Bojan.

**Bojan.**

Odnesem te.

Tugomer.

Ostavi! Sesti hočem.

◊ Oj, malo, malo še močí mi dajte,  
Bogovi, toliko, da videl bodem  
Poslednjič dete še in ženo drágo,  
Samó še tóliko!

Bojan.

Spet krvaviš.

Ponesem te.

Tugomer.

Užé ne morem vstati!

Potrpi malo, skôraj mi odlegne,  
A potlej pojdeva domóv, Bojan,  
In jutri, kadar vzide solnce jarko,  
Posije v mrtvo lice mi.

Bojan.

Izkusi,

◊ Oprímem te; ne brani!

Tugomer.

Ko zvedé,

Da Tugomer se je prestavil v ranah,  
Vsi óni, ki imé so in poštenje  
◊ Oskrunjeváli mu, ti reci jim,  
Da izdajíca Tugoméř nij bil,

Da izdajníka sem denès posékal  
Na jasnem jaz v junaškem boji.

Bojan.

Gripa !

Tugomer.

O ne spominjaj kletega imena,  
Tožníka moje lahkovernosti.  
Izvôra vsej nesreči zêmlje naše  
In smrti mojej. — Tega sem iztrébil!  
Huj, kakšna moč mi je po žilah vrela,  
Ko trl sem glávo zmíji, odgojênej  
Na svojih prsih gorkih.

(Zaprè mu sapo.)

Bojan.

Ne govôri!

Krví ne páli!

Tugomer.

Skôraj bolje bode.

Bojan.

Zakáj te ne bi nesel? — Daleč sva.

Tugomer.

Temà je pred menój in glava trudna.  
Bojàn, jaz v Branibor ne pridem živ.  
Poslušaj me! Predrago žêno mojo . . . .

## Osmi prizor.

Prejšnja. Zorislava.

Zorislava

(ki se je uže poprej bližala iz grnovja, priskoči ter pred Tugomerom pade na koleni).

Ta glas? Moj Tugomer? — Moj Tugomer!  
 Ti govoriš in živ sediš pred mánoj!  
 Spet našla sem te, mož preljúbljeni,  
 Ter našla sem s tobój vso srečo svojo!

Tugomer (oklene jej roko okolo vratu).

Oj, Zorislava? Ti li? — Pri bojíšči?  
 Kakó je to? Kaj delaš tukaj sama?  
 Bojàn, užé li mrak na zêmljo pada?  
 Povéj mi ti, Bojàn, tvoj glas umejem.  
 Če res je, ali sanje v boji smrtnem,  
 Da svojo Zorislavo drago slišim?

Zorislava.

O res je, res! Pri tebi sem ter z mánoj  
 Domóv se vrneš. — Máhoma, Bojàn,  
 Otídimo! — Krváv li, ranjen je!  
 Od tod! Domóv!

Tugomer.

Umíram.

Zorislava.

O ne, ne!

Takó mi ne govôri, Tugomer!  
 Ti ne poslušaj ga, Morana mila!  
 Užé umréti? Zdaj ne še! Ne zdaj!  
 Komú ostaviš dete, kômu žêno,  
 Samá na svétu, vsem neljúbljena?  
 Kam pojmeta, kadàr ne bode tebe?

Tugomer.

Kadàr uléže zopet vihra burna,  
 Ki zdaj bučí po našej očevíni;  
 Kadàr zavrnete črez méjo Nemca,  
 Ter krotki mir in radost nad Slovenĩ  
 Razpnêta zopet krili blagodejni,  
 In od hogóv se nádejem jaz tému:  
 Tedàj, Bojàn, ti Zorislavin bratec,  
 Zaščítnik njene bodi nemočí!  
 Z Grozdano blago čaka tebe sreča,  
 Ter v sreči tihej vájine ljubezni  
 I Zorislava bode spominjála  
 Molcé ter milo se nekdanjih dnij,  
 Ki nama zorno so mladost sladíli.

Zorislava.

O, Tugomer, ne trgaj srca v meni!



## Tugomer.

A Zorislava, dete moje Rastko —  
 O, zadnjič bi ga zdaj še rad poljubil! —  
 Jedínca naju Tugomeroviča  
 Gojite dobro ter pazíte skrbno!  
 Doraste li vrhá, tedàj o meni,  
 O smrti mojej s sinom govoríte;  
 Pripovedújte mu junaštva stara  
 Pradedov močnih in pobeđe mnoge,  
 Ki nam so prej darili jih bogovi,  
 Da vname se ljubezen v srci mladem  
 K jezíku svojemu in zemlji svetej,  
 K narôdu slavnemu očíne dedne;  
 Da bode Rastko Tugomerovič  
 V mladéničih, kar bistri orel v ptičih,  
 In bojnokopljaník, — Slovenom čast;  
 Da ga ne spláši otčeva nezgoda,  
 Ni mrzka nezahválnost čete slepe,  
 Ki tudi meni je imé poštêno  
 Črníla zadnje dni. A moja smrt  
 Vam kaže, da krivično govoríli  
 Klevétniki so lehkovercem glupim.  
 Jaz rad umrêm, a zvédeti bi želel,  
 Če zmote moje svét so izučíle,

Kakó naprój se je pazíti treba,  
 Kakó sovrázniku se ustavljáti,  
 Ki je naméřil na pogubo našo.  
 Moj sin, reci mu često, Zorislava,  
 Da bi slovenske mehkosrdnosti  
 In pregovórljivih besed laskavih  
 Nikdár, nikdár poslušati ne hôtel,  
 Nikdár obétom verováti tujim!  
 Tvrđ bodi, neizprôsen, mož jeklén,  
 Kadár braníti je čestí in pravde  
 Narôdu in jezíku svojemu!  
 Ne váraj sam se, váрати ne dáj se  
 Sovražnikom . . . . .

(Naglo prestane.)

Bojan.

Udárila ti spet je krí.

Zorislava.

Gorjé!

Bojan.

Da rano ti prevežem.

Tugomer.

Vse zamán!

Užé Morana spat me deva. Čutim.

Poljubi zadnji krat me, Zorislava!

Oh, tvoje mehko lice je krvavo,  
 Od mene si se ti okrvavíla.  
 Obríši lice, žena moja draga!  
 Perúna mi, ti nijsi zaslužíla,  
 Da onečísti se obličje tvoje,  
 Ki vedno mi je v srečo in veselje  
 Na zemlji bilo; nijsi zaslužíla,  
 Da skrunim jaz teló ti plemeníto,  
 Ustvárnjeno v razkòš, v naslajevánje  
 A ne v bolést, ki te je izpremljála,  
 Kar vez je s Tugomerom te družíla,  
 Zahvalo dolžno o ljubezni tvojej  
 Vseh prejšnjih dnij ter hipov zadnjih tu  
 Beseda zadnja moja govori.

Zorislava.

O, Tugomer, ne zadnja! Zadnja ne!

Tugomer.

Prijatelj ni jedíni! ôtri sólzo,  
 Ki léze t po lici ogorélem;  
 Ne prístoji junaku solza ženska.  
 Podáj v razhòd mi, brate, róko verno;  
 Povéj Skvenom naročilo moje,  
 Da kreplo se boré do zadnje kaplje,  
 Ter da nikdár ne udadé se Nemcem,

Če udadé se, to dadé se smrti!  
 Podpri me, Zorislava! Dete moje . . .

(Umerje.)

**Bojan.**

**Mrtèv je!**

**Zorislava.**

**O, moj Tugomer mrtèv!**

(Kratek odmor.)

**Bojan.**

Čuj! Kdo li sem prihaja v mraku nočnem?  
 Od tod hitíva! Blizu so užé  
 Sovrážniki.

(Vzdigne jo ter izkuša odvésti.)

**Zorislava.**

**Od njega jaz ne morem!**

**Bojan.**

**Ponj pošljemo.**

**Zorislava.**

**Ne pojdem!**

**Bojan.**

**Pómni dete!**

(Odvéde jo pol onesvéstlo.)

## Deveti prizor.

**Vrza**, kesneje **Geron**, **Radulf** in nemški vojnici.

**Vrza.**

Ti! Spítignev! Da on je vas izdál?

Moj Tugomer? — Ti! — Kaj ti véš? —

Povéj! —

(Kratek odmor.)

Preskôčila mi pot je mačka črna,

Ko bosa tekla sem po resnem trnji.

Hem, hèm, meníla je, da kam zaídem;

Vse mačke čarodéjke so, to vemo.

Molčé sem lezla po stezínah: pst!

In sápicó sem skrbno potezála v sé,

Da ne vzbudila bi vojníkov spečih

In dremajočih osedláníh kónj: pst!

Ki so po gozdu kúpoma ležáli. —

Vi spíte li a Nemeč gláve seka? —

Ko človek v deževji v kot se stisne,

Odklépajo se usta mu po sili,

In kadar se dotakne ga Morana,

Roké, noge on stegne, da kosti

Zaskrípajo, — ter na stežáj zazéva.

Takó so v mé odprto vsi zijáli,

Iz ust jim pláhe duše prhutále,

In prestvorjêne v hripáve gávrane  
 Mrtvaški krototále: kròk, krok, kròk!  
 Motíko dajte! Sama jih pokopljem.  
 Huj, mraz me stresa. Kadar zarja poka,  
 Zazebe po vseh udih v srce živo.  
 Nobeden nij s trepálnico mi žugnil,  
 Oči so obsteklélo jim prežále  
 Tja v luno, v gostosévce. — Hà, ha, hà!  
 Čemú v nebesa? Kdo je tamkaj gôri?  
 Moj Tugomer pomóril je bogóve:  
 Triglava, Rujevíta in Peruna,  
 Zató na zémľjo dež krváv je líl,  
 In zdaj po tléh stoji v globokih lužah.  
 To bila tebi krma bi, Perún!  
 Da bi vesél z jezikom se oblíznil.  
 Ne bàš. — Odpira žrelo zemlja žejna,  
 Rudeča krvca v grlo njé grgrá,  
 Grgrá, grgrá, gr, gr!

(Ugleda Tugomera.)

Kdo li je ta?

Širokoplèč in dolgovézen mož.  
 Sanjála sem — a sánje so laží —  
 Da tudi jaz imela sine take.  
 Ne vé, li jednega? Ne! Dva? Tri? — Tri!

A tega je užé desětnajst lét,  
 Desětnajst lét in pol, če ne i več —  
 In vnuka Tugomera, (Zakriči.) Tugomer!  
 (K njemu poklekne ter si njega glavo dene v naročaj.)  
 Ne veš li ti, ko bil še dete drôbno  
 Ter krivoustno si zajokal v nôči,  
 Kakó sem te v naróčaji stiskála  
 In tékala: „ti moje solnce zláto,  
 Oj, spánčaj, spánčaj bábici na krilu!“  
 A zdaj si pretežák, težák in mrzel,  
 Krváv po lici, po očéh in ustih.  
 Ljudjé so rekli tam, da si ubít.

Geron (z družino).

Opasen je po temnem gozdu pot;  
 Ne gremo dalje. Če prelagatáj  
 Izpazil tu je Mestislavlje vôle,  
 Odšli drugám so; vžé se zarja béli,  
 Iz bližnjih kóč odmeva kuropénje.  
 Vrnímo se! — A kdo li tamkaj giblje?

(Vsi pristópe bliže.)

Takó mi Kristusa razpétega!  
 Še včeraj je, vojníkov svojih prvi,  
 Po konci nosil Tugomer to glávo,  
 Rudečelíko in pogledov mrkih.

Završil je koráke svoje gromne,  
 Staríci tej v naróčaji slonèč,  
 Leží brezdúh, po zemlji dolgo-stégnen,  
 Junaški knez slovenskega naroda,  
 Ki v boji bridko bode ga pogréšal.

Vrza.

Da stegnil bi se tudi ti brezdúh!

Radulf.

Samó da bil pogán je in Slovén.

Vrza.

Kakó si rekel? — Kaj? Pogán? Slovén?  
 A kdo si ti? — Ne veš li, da si bes?  
 In kar smrdi še bolj, da Nemeč si?  
 Pes brani se pri nas imena téga,  
 Zalaje in okolje ga razkáčen,  
 Kdor koli bi za Nemca ga poklical.

Radulf.

Če nehčeš, baba, da ti vrat zavijem,  
 Umolkni! — Geron pred tobój stoji!

Vrza.

Kaj Geron? Kdo je Geron? — Volkodlák!  
 Nij li gostíl se z mėsom tálov naših?



## Geron.

Mirúj! Ta hoče biti njega mati.  
 Iz njenih ust buči gorje brezupno.  
 Dejál si dobro, da je bil Slovén;  
 Zató verjél je, kar je kdo obétal,  
 A kadar bil zapreden v mreži góstej,  
 Ki splétal si jo sam prelehkóvén,  
 Bèsnel je, kakor zober žaroóki,  
 Doklèr upehan nij poklécnil pé nast;  
 A Gripa vendar je na rog nasadil.  
 Ta mož je mej Sloveni bil jedini,  
 Katerega se bati smel je Nemeč,  
 Ki rad spoštuje i sovražno hrábrost.

## Radulf.

A hvali tudi rad bogá v višavah,  
 Da v prah semlèl uporo je največjo,  
 Ki v bran srdíto stala svetej veri.

## Geron.

Ter nemškej nôgi na iztoku solnčnem.  
 Užé mi doba se razkríva v dúhu,  
 Jaz ne učakam je, a vnuci naši,  
 Da kodar zdaj sedí slovensko pleme,  
 Vzrastó iz golih tál gradovi nemški  
 V krajíni novej zêmlje braniborske,

Zaščítni krémelj rimskemu cesarstvu,  
 Ki mêje pretesné do tod pomakne,  
 Glasèč, da nosi mej pogáne vero,  
 Katera bode mu izgóvor moder,  
 Da z mečem, ognjem, ako nij drugače,  
 Brez milosrdja, brez vestí otročje,  
 Pravico položívši v moč in silo,  
 Razprôstre dolga krila po slovenstvu,  
 Odpáhne iz vasij in pólj ga tólstih  
 V kočúrje ílove, da tam zadahne,  
 Bogove dedov starih pozabívši,  
 Ter sramováti se načnè imena  
 Slovenskega, ki zdaj mu je na slávo,  
 In sramováti svojega jezika,  
 Zakonov prvih, pravde ocev hrabrih,  
 Prekvášeno do mózga v kôsti z nemstvom,  
 Katero préstol tukaj si utvrdi  
 Bodócej veličíni časov poznih.

Radulf.

Kder trčíta se Nemeč in Slovén,  
 Iztrébíti je s kórenom slovenstvo,  
 Da sila nemška kál rodí iz njega.  
 Slovén in Nemeč, kakor voda z ognjem,  
 Dotikati ne moreta se mirno.

## Vrza.

Vi samogoltni, krvoglédi Nemci!  
 Volkovi gôrski vi, nikoli siti!  
 Lokájte krv, ki ste jo pretočili,  
 Zaklavši tálov dvájseti in osem,  
 Ubívši meni tužnej tri sinove,  
 Državo porobivši nam slovensko,  
 Katerej bila knéginja sem jaz.  
 Če je, da res v nebesih kdo boguje —  
 Peruna nij, Triglava ne tam gôri,  
 A môžno, da kdo drug, močnejši bog —  
 Ta vam prokolni vlast, teló in dušo!  
 Če kdo bogúje i po vzduhu sinjem,  
 Ta vam prokolni žêne in otroke!  
 Če kdo bogúje v črnem dnu zemljé,  
 Prokolni vam orožje in selišča,  
 Kakòr vse to proklinjam tudi jaz, jaz!  
 Ter ako vi prorokováti znate,  
 Učêna sem i jaz besedam veščim.  
 Uhó odprite, v grôzi strepetájte:  
 Ugrábili ste vse, kar smo imeli,  
 Ne v pravdnej ráti, nego iz preváre,  
 A bode tisoč let vas drgetánje  
 Na tleh ukradenih, do zdaj slovenskih,  
 Od mnogih vnukov naših okrog sebe,

Ki rastle bodo, kakor v vesni trava,  
 Na jugu, séveru in vshodu ravnem  
 Ter gledali črez plot v državo nemško,  
 Doklèr ne zagrmi osoda vaša,  
 Slovenski dan. — Gorjé tedàj nad vami,  
 Kadàr na vas naš rod razjarjen plane!  
 To kakor zdaj u nas neveste, žène  
 Ter matere in starci plačevíto  
 Kričé, zamán lomèč z rokáma k bógom,  
 Takó vreščáli bodete vi Nemci  
 Tedaj, zamán, zamán lomèč z rokáma!  
 Nebó ostane tudi vam gluho  
 Ne veke, vékom veke . . . .

(Mrtva se zgrúzi.)

**Radulf.**

Čarodéjka!

Mrtvá je pala od tegôte básne.

Geron.

Od žalosti jej v žilah kri zevrêla  
 Ter srce njé zdaj v prsiah je zalila.  
 A ti, spasilj naš, na križ razpéti,  
 Odvrni kletvo njenih ust otrôvnih!

(Zavêsa pade.)

**Konec.**

## Nekatere starejše slovanske ter menj znane besede v tem delu.

**Bés** m., — zli ali hudi duh starih Slovenov.

**Birič** m., — v staroslovenskem: poslanec; Herold.

**Bojnokopljanik**, Schlachtenlanzenschwinger; srb. beseda.

**Dánj** f., — Tribut.

**Dážbog** m., — slovanski solnčni bog.

**Dív** m., — tudi neki zli duh, ki rad nesrečo prorokuje.

**Dostiči** vrb., — doseči.

**Jémec** m., — porok.

**Izók** m., — neka kobilica.

**Krámola** f. — staroslov. hrup, upor, Rebellion.

**Krémelj** m., — starosl. trdnjava; Burg.

**Láda** f., — boginja ljubezni; slovanska Venera.

**Lést** f., — starosl. zvijska; List.

**Matór** adj., — star.

**Mito** n., — podkup, plača.

**Morána** f., — boginja smrti.

**Náv** m., — mrtvec; strah.

**Obét** m., — žrtva; Opfer.

**Obrôčiti** vrb., — roth färben:  
**brôč** m., — Färberröthe; Purpurröthe.

**Obrúnek** m., — zarastek rane; Narbe.

**Oščèp** m., — Speer.

**Okániti se** vrb., — pustiti.

**Ostáviti** vrb., — pustiti.

**Opásen** adj., — nevaren.

**Perún** m., — bog nebeškega ognja ali bliska.

**Prelagatáj** m., — starosl. ogle-duh; Spion.

**Podjéti** vrb., — nam. slabejšega podvzeti.

**Prijati** vrb., — ugoden biti.

**Prijázen** f., — prijateljstvo; Freundschaft.

**Peči se** vrb., — skrbeti.

**Rát** f., — vojna; Krieg.

**Rujevit** m., — bog izmej večjih bogov; tudi vojni bog severnih Slovenov.

**Smotriv** adj., — pazljiv, previden; vorsichtig.

**Šlem** m., — Helm.

**Sohôta** f., — prostor v shramho kake stvarí.

**Stráva** f., — gostovanje mrtvecu na čast, katera se je često godila po trízni.

**Stríbog** m., — bog vetrovom.

**Svarog** m., — bog podnebu.

**Svetovít** m., — najvišji mej slovanskimi dobrimi bogovi.

**Tál** m., — der Geissel.

**Trápiti** vrb., — mučiti.

**Trízna** f., — borba mrtvecu na čast; Kampfspiel. Primeri: strava.

**Tríglav** m., — bog s tremi glavami severnih Slovenov.

**Uvét** m., — pogodba; Bedingung.

**Veles** tudi **Volos** m., — bog pastirski in goveje šivine.

**Veper** m., — divji prasec; Eber.

**Vésna** f., — boginja spomladi.

**Véšča** f., — mnogo vedoča žena; tudi čarodejka ali copernica.

**Zóber** m., — Bisonochs, Buckelochs.





Dosedaj so izšle v „slovenske knjiznici“ te-le knjige:

I. zvezek: „Doktor Zober“, roman,  
spisal *J. Jurčič*. Velja . . . . . 60 kr.

II. zvezek: „Kalifornske povesti“,  
spisal *M. P. Velja* . . . . . 50 „

III. zvezek: „Tugomer“, tragedija,  
spisal *J. Jurčič*. Velja . . . . . 60 „

Četrti zvezek „slovenske knjiznice“  
izide konec aprila in prinese izvorni sloven-  
ski roman „Na Žerinjah“.

V petem zvezku priobčimo angleški  
sloveči roman „Župnik Wakefieldski“.

Od vseh rodoljubov, katerim je za  
pomnoženje toliko potrebnega slovenskega  
beletrističnega berila, pričakujemo materi-  
jalne podpore.

Naročnina se pošilja najboljše „na-  
rodnej tiskarni“, in sicer za zdaj 2 gld. na  
račun (5 kr. tiskana pola). Znanim naročni-  
kom na željo pošiljamo tudi posamezne  
zvezke proti poštnemu povzetju.

